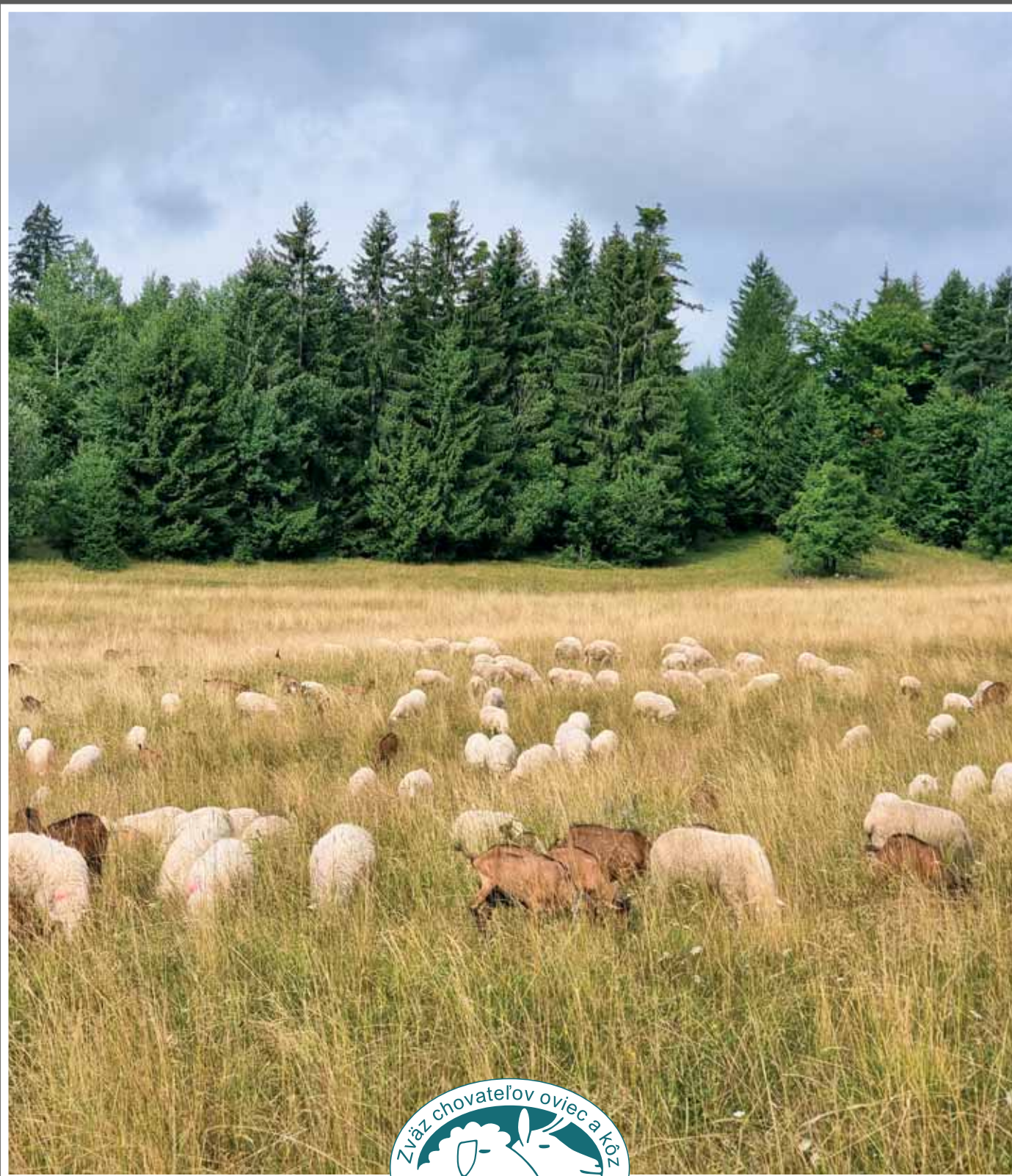

CHOV OVIEC a KÔZ

Vydáva Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku - družstvo pre priaznivcov chovu

číslo 3 / 2021

www.zchok.sk

SME K VÁM BLIŽŠIE

HĽADÁTE SPOL' AHLIVÉHO DODÁVATEĽA KŔMNYCH ZMESÍ?

**MÁME SKÚSENOSTI V OBLASTI
VÝŽIVY OVIEC A KÔZ**

**Sme k Vám bližšie. V minulom roku sme otvorili najmodernejšiu výrobu
kŕmnych zmesí na Slovensku v Kendiciach pri Prešove.**

V De Heus máme bohaté skúsenosti s výživou oviec a kôz a taktiež široké možnosti použitia vstupných surovín. Pre chovateľov oviec a kôz sme pripravili sortiment štartérových a produkčných zmesí, ktoré spĺňajú požiadavky miestnych chovateľov. Krmivá De Heus prispievajú k výnosnej, zdravej a udržateľnej farme.

Viac informácií na www.deheus.sk.

Obsah

- 4** Kategórie oviec a ich základná charakteristika
- 8** Tradície slovenského vidieka- Expozícia živočíšnej výroby 2021
- 12** Strážne psy v Alpách, ako sa správať, ak sa pri turistike stretnete s veľkým ovčiarskym psom
- 11** Nákupný trh plemenných baranov na Masarykovom dvore v Pstruši, konaný dňa 8.5.2021
- 14** Farmár- tradície a zvyky
- 15** Ukončenie ovčiarskej sezóny – Demeter 2021
- 19** DEMETER 2021
- 23** Nákupný trh na plemenných capov v PD Mestečku - 08.09.2021
- 24** Nadpis
- 30** Bryndza alebo bryndzička?
- 32** Medzinárodné majstrovstvá Slovenskej republiky v strihaní oviec 2021
- 36** Nebezpeční pasteveční psi. Jak ve zdraví přejít přes horské pastviny
- 38** Nákupný trh na plemenných capov v Kamenici – 02.09.2021

Chov oviec a kôz: aktuálne informácie a údaje z PK pre chovateľov a priaznivcov chovu vydávané štvrťročne • ročník XXXXXI, dátum vydania 15.10.2021
č.3/2021, cena 12 eur • **Vydáva:** Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku - družstvo, Skuteckého 19, 974 00 Banská Bystrica, IČO 31629237
• **Šéfredaktor:** Ing. Slavomír Reľovský, kontakt: 0905 406 284, e-mail: relovsky@zchok.sk • **Redakčná rada:** Ing. Igor Nemčok, Prof. MVDr. Jozef Bíreš, DrSc., Doc. RNDr. Milan Margetín, PhD. • **Adresa redakcie:** Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku - družstvo, Skuteckého 19, 974 01 Banská Bystrica • **Pre-press a tlač:** KURIÉR plus REKLAMA, tel.: 0905 327 341, Odborárov 49, 052 01 Spišská Nová Ves • Redakcia nezodpovedá za obsahovú a jazykovú správnosť príspevkov • **ISSN 1336-4715, EV 5877/20**

Kategórie oviec a ich základná charakteristika

prof. RNDr. Milan Margetín, PhD.

SPU Nitra, FAPZ, Katedra špeciálnej zootechniky;
NPPC – Výskumný ústav živočíšnej výroby Nitra

Každý chovateľ oviec sa pri každodennej práci v rámci chovateľského roka stretáva resp. využíva rôzne kategórie oviec. Ich popis sa môže v určitých detailoch líšiť s ohľadom na aktuálnu legislatívu platnú v členských krajinách EÚ, špecifické aspekty chovu v jednotlivých členských krajinách a štatistické spracovanie dát súvisiacich s chovom oviec. Do určitej miery môžu vznikať terminologické problémy s ohľadom na jazykovedné hľadisko a tiež s ohľadom na rôzne produkčné zameranie a systém chovu. Keďže aj z osobných stretnutí s chovateľmi, študentmi SPU Nitra i odbornými pracovníkmi sa stretávam pri popise jednotlivých kategórií oviec s nejednotnosťou výkladu jednotlivých pojmov, v predkladanom príspevku uvádzame popis základných kategórií oviec a ich stručnú charakteristiku, tak ako sa bežne využíva v odbornej praxi na Slovensku s ohľadom platnú legislatívu.

Základnou a najpočetnejšou zastúpenou kategóriou oviec každého stáda sú bahnice. V priemere tvoria cca 60% z celkového stavu oviec pri odporúčanej 20% obnove stáda. Bahnice sú zaraďované do tejto kategórie vždy po 1. obahnení. Všetky bahnice musia byť identifikovateľné (označené) v zmysle platnej legislatívy (týka sa to aj ostatných kategórií oviec).

Z hľadiska plemenárskeho rozoznávame:

- **Plemenné bahnice**, ktoré majú známy pôvod spravidla po oboch rodičoch, sú zaradené do chovu s kontrolou úžitkovosti a majú známu triedu plemennej hodnoty. Pôsobia v šľachtiteľských a rozmnožovacích chovoch.
- **Chovné bahnice** sú bez známeho pôvodu a spravidla sú z chovu nezaradeného do kontroly úžitkovosti (úžitkový chov). Bahnica nemá stanovenú triedu plemennej hodnoty, ale je určená na ďalší chov.

Z chovateľského hľadiska rozoznávame:

- bahnice jalové (možnosť detekcie jalovosti na základe diagnostiky gravidity už od 45. dňa po pripustení),
- bahnice gravidné resp. vysoko gravidné (posledný piaty mesiac gravidity),
- bahnice rodiace a dojčiace (bahnice poskytujúce materské mlieko jahňatám),
- bahnice dojných (mliekových) plemien – bahnice plemien oviec produkujúcich mlieko pre trhovú účely (patria tam bahnice špecializovaných dojných resp. mliekových plemien a bahnice dojných plemien s kombinovanou úžitkovosťou),

- bahnice nedojných plemien - bahnice plemien oviec neprodukujúcich mlieko pre trhovú účely (mlieko je využívané len vlastnými jahňatami); patria tam bahnice špecializovaných mäsových plemien a bahnice nedojných plemien s kombinovanou úžitko-

vosťou.

Osobitnou kategóriou oviec samičieho pohlavia sú **jarky** (ročky). V podmienkach Slovenska v zmysle STN 466210 „Plemenné, chovné a úžitkové ovce“ sa za jarku považuje mladá

ovca samičieho pohlavia od 8 mesiacov veku do prvého obahnenia, pritom je zaradená do chovu na obnovu stáda bahníc. Táto kategória oviec sa eviduje aj v zahraničných chovoch, najčastejšie pod názvom „hogget“ alebo „yearling“. Podľa zahraničnej literatúry tvoria tú-

to kategóriu ovce vo vekovom rozpätí od 9 do 18 mesiacov (čas prerezávania prvých rezákov trvalého chrupu). V podmienkach Slovenska je podiel jariet u väčších chovateľov na úrovni cca 20% z celkového stavu oviec.

V každom stáde oviec pôsobia resp. sú chované **barany**, ktoré z hľadiska ich veku resp. využitia v plemenitbe delíme na:

- **Plemenné (resp. kmeňové) barany**, ktoré boli vyprodukované v šľachtiteľských chovoch (výnimočne aj v chovoch rozmnožovateľov - RCH), pritom ide o barany so známym pôvodom a ktorým bola na základe hodnotenia členov Výberovej komisie pre chov oviec a kôz pri MPRV SR (VK) vydané osvedčenie (licencia) na ich použitie v plemenitbe (tzv. POP-čko; potvrdenie o pôvode).
- **Aukčné barany (AB)**, sú osobitnou kategóriou plemenných baranov pred ich prvým použitím v plemenitbe. Pochádzajú podobne ako plemenné barany zo šľachtiteľského chovu (z RCH výnimočne) a sú predvádzané a hodnotené na nákupnom (aukčnom) trhu členmi VK (výnimočne sú hodnotené priamo v ŠCH). Na základe celkového zhodnotenia je AB vystavené osvedčenie na použitie v plemenitbe (tzv. POP-čko), platné do ukončenia pôsobnosti barana v plemenitbe. V podmienkach Slovenska sa za aukčné

barany v zmysle STN 466210 považujú zvieratá samčieho pohlavia od ich odstavu, pripravované ako aukčné barany, a to až do ich hodnotenia členmi VK.

- Špecifickou kategóriou oviec samčieho pohlavia sú **škopy** (vykastované barany), ktoré sa ale v chovoch oviec na Slovensku tvoria v posledných rokoch minimálne.

Čo sa týka terminológie súvisiacej s kategóriou **jahňatá**, tak možno konštatovať, že v chovateľskej a plemenárskej praxi sa používa asi najviac výrazov. Jahňatá možno charakterizovať ako zvieratá samčieho (**barančeky**) a samičieho pohlavia (**jahničky**), ktoré sú na základe prvého predbežného výberu ponechané buď na ďalší chov, alebo sú určené na jatočné účely. Podľa STN 46 6210 „Plemenné, chovné a úžitkové ovce“ sú jahňatami všetky barančeky a jahničky od narodenia až do 8 mesiacov veku. V niektorých materiáloch (aj v rámci EÚ), najmä pre potreby štatistického výkazníctva, sa možno stretnúť aj s charakteristikou, že jahňa (lamb) je mladá ovca do 12 mesiacov ich veku.

Z hľadiska chovateľského jahňatá samičieho pohlavia určené na ďalší chov (po ich odstavu) nazývame ako **plemenné** resp. **chovné jahničky** v závislosti od toho či majú známy pôvod (v ŠCH resp. RCH) alebo známy pôvod nemajú

(podobne ako pri kategórii bahnice). V podmienkach Slovenska tvorí u väčších chovateľov podiel jahničiek na celkovom stave oviec daného stáda cca 20%, v závislosti od intenzity obnovy bahníc základného stáda. Kategória „**plemenné barančeky**“ existuje len v šľachtiteľských chovoch, pritom sa jedná o jahňatá so známym pôvodom ponechané na ďalší chov. Táto kategória postupne prechádza kontinuálne do kategórie „aukčné barany“.

Z hľadiska chovateľského poznáme ešte nasledovné kategórie jahniat:

- jahňatá do odstavu (doba odstavu závisí od ich produkčného zamerania, u dojných oviec sa realizuje odstav v našich podmienkach spravidla od 30 do 40 dní; pri mäsových plemenách v priemere vo veku 80 až 120 dní,
- jahňatá po odstavu (jahňatá odstavené od materského alebo iného mlieka - umelý odchov) do 8 mesiacov veku (platí pre podmienky Slovenska),
- mliečne jahňatá (veľkonočné alebo vianočné) - jatočné jahňatá odchované prevažne na báze mlieka matiek, so živou hmotnosťou 8 - 18 kg.
- výkrmové jahňatá (jahňatá ťažších hmotnostných kategórií (19 - 41 kg) vykrmované rôznymi systémami chovu.

Po vstupe Slovenska do EÚ je kontinuálne preberaná aj platná legislatíva EÚ v oblasti chovu, šľachtenia, štatistického evidovania stavov oviec, atď., ktorá je zakotvená v príslušných nariadeniach, vyhláškach a iných legislatívnych predpisoch., pričom pri prekladoch platnej legislatívy EÚ do slovenského jazyka môže vzniknúť určitý nesúlad v terminológii zaužívanej v chovateľskej praxi na Slovensku.

Z hľadiska štatistického výkazníctva (údaje spracovávané Štatistickým úradom SR v súlade s požiadavkami EÚ) sú uvádzané v podmienkach Slovenska nasledovné kategórie oviec:

- **Dojné bahnice** – ručne alebo strojovo dojené bahnice počas laktácie (s trhovou produkciou mlieka). Podiel bahník tejto kategórie tvoril na Slovensku v r. 2019 a 2020 43 resp. 45 % z celkového počtu oviec. Pre túto kategóriu vyhodnocovanú na Slovensku by bol vhodnejší termín dojené bahnice. V zmysle platnej legislatívy EÚ (napr. Rozhodnutie komisie z 26. októbra 2004; 2004/747/ES) sa ale pod termínom „dojné bahnice“ rozumejú bahnice, ktoré sú chované výlučne alebo hlavne pre produkciu mlieka určeného na konzumáciu pre ľudí a/alebo na výrobu mliečnych výrobkov, ako aj vyradené dojné bahnice.
- **Ostatné bahnice** – v podmienkach Slovenska ide o bahnice nedojené ručne ani

strojovo (bahnice nedojené, resp. neprodukujúce mlieko pre trhovú účely; do tejto kategórie sú ale zaraďované na Slovensku aj všetky bahnice nedojných plemien; viď vyššie). Podiel bahník tejto kategórie tvoril na Slovensku v r. 2019 a 2020 dvadsať šesť percentný resp. 24 % podiel.

- Pripustené jarky – táto kategória tvorila v oboch uvedených rokoch 12%. Nesprávne je táto kategória pomenovaná ako „pripustené jahnice“.
- Ostatné ovce – zahŕňa všetky ostatné kategórie oviec (jahničky, baránky, aukčné a plemenné barany, škopy). Táto kategória oviec tvorila v oboch rokoch 19% podiel.

Určité nejasnosti resp. nezrovnalosti do názvoslovia jednotlivých kategórií oviec na Slovensku vnáša aj charakteristika jednotlivých kategórií uvádzaných v slovníku slovenského jazyka, kde je uvedená **bahnica** ako plemenná ovca (je uvedený aj termín bahnička, ako zdobenina slova bahnica), **baran** ako samec ovce, **baranček** ako mladý baran, **jahňa** ako mláďa ovce, **jahnica** ako plemenná ovca resp. bahnica, **jahnička** ako zdobenina jahnice a tiež termín **jarka** ako mladá, ešte jalová ovca. V slovníku slovenského jazyka je uvedený aj termín **baranec**, **baranča**, **baránok**, ktoré sa ale v odbornej chovateľskej praxi používajú

iba sporadicky (podobne ako slovo jahnica). Vzhľadom k tomu, že v slovníku slovenského jazyka nie sú jednotlivé kategórie presne definované z hľadiska odbornej chovateľskej praxe, vznikajú určité problémy aj pri prekladoch rôznych vyhlášok a nariadení Európskej komisie. Zamieňajú sa najmä termíny jahnička, jahnica a jahňa; minimálne sa využíva termín jarka alebo baranček.

Čo povedať na záver príspevku k popisu jednotlivých kategórií oviec. Z vyššie uvedeného je zjavné, že problematika kategórií oviec je pomerne zložitá, a to nie len pre laickú verejnosť, pre ktorú môže byť ovčiarska terminológia až metúca. Potrebná je užšia spolupráca medzi odborníkmi, pracovníkmi jazykovedných ústavov, prekladateľmi, pracovníkmi štatistických úradov, zástupcami chovateľskej praxe a biologických služieb. V minulosti napríklad aktívne pracovali rôzne odborné terminologické komisie, na ktorých sa presne definovali jednotlivé odborné termíny, tak aby bol ich výklad jednotný a nedochádzalo k nesprávnym interpretáciám a prekladom. Správna charakteristika jednotlivých kategórií oviec je totiž základom aj pre korektný popis základných systémov chovu, šľachtiteľskú a plemenársku prácu, výživu a kŕmenie oviec, atď.

Tradície slovenského vidieka- Expozícia živočíšnej výroby 2021

Ing.Slavomír Reľovský,
Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku-
družstvo

Ani v tomto roku sa z dôvodu pandémie neuskutočnila tradičná poľnohospodárska výstava Agrokomplex. Namiesto tejto výstavy Agrokomplex výstavníctvo pripravilo podujatie pod názvom Tradície slovenského vidieka v termíne 19.-22. augusta. Hlavným cieľom podujatia bolo odovzdávanie tradícií z generácie na generáciu pre zachovanie kultúrneho dedičstva národa. Program podujatia sa zameriaval na históriu a tradície v poľnohospodárstve, potravinárstve a ich spojenie na súčasnosť.

Návštevníci mohli preskúmať všetky náučné expozície múzea. Svoje tajomstvá im odhalila Mliečnica, Čistička osív, Mlyn, Voštinársky záboj, Lisovňa oleja, Pálenica, Pekáreň, Konzum, Poľnohospodárstvo, Hajloch, Včelárstvo. Lektori múzea im vysvetlili tradičný spôsob pestovania poľnohospodárskych plodín, ich zber a následné spracovanie.

Chov oviec a kôz reprezentovali kolekcie najlepších chovateľov z celého Slovenska. Na výstave boli zastúpené plemená oviec aj kôz. V piatok sa uskutočnil Memoriál Egona Gyarmathyho – hodnotenie capov.

Expozícia oviec a kôz bola reprezentovaná chovateľmi:

- Keľo a synovia, s. r. o., Veľké Teriakovce- la-
caune, berrichone du cher, ille de france,
blue du main
- RD Hron Slovenská Ľupča- lacaune
- NPPC Lužianky- slovenská dojná, valaška
- PD Mestečko- biela koza, cigája
- PD Liptovské Revúce- zošľachtená valaška
- Agro Marko- Vyšné Ružbachy- texel

Zúčastneným chovateľom patrí veľké poďakovanie za to, že napriek ťažkej situácii v chove oviec a kôz prišli prezentovať tento sektor širokej verejnosti a tak pomohli pozitívnej propagácii chovu oviec a kôz.

Strážne psy v Alpách, ako sa správať, ak sa pri turistike stretnete s veľkým ovčiarskym psom

Alpy sú presláveným útočiskom pre peších turistov a milovníkov prírody. Počas celého roka prichádzajú do Álp tisíce turistov, aby zdolali vrcholy alebo sa len tak vydali naprieč alpskou prírodou. Pri turistike v Alpách nie je neobvyklé stretnúť stádo oviec, ktoré sa pasú vysoko v kopcoch aj nižšie v dolinách. Tieto stáda sú často chránené veľkými bielymi ovčiarskymi psami, čo má svoje opodstatnenie. Aj keď psy nie sú vycvičené na útok, vyskytli sa prípady uhryznutia turistov, ktoré vám môžu poriadne pokaziť prechádzku. Tieto prípady sú takmer vždy dôsledkom toho, že turista nevie, ako sa má správať v prítomnosti psa a jeho stáda.

V tomto príspevku nájdete niekoľko tipov, čo robiť, ak natrafíte na ovčiarskeho psa, aby ste si mohli užiť pobyt v prírode bez obáv!

Tak prečo sú tam?

Použitie ovčiarskych psov, ako ochrany hospodárskych zvierat bolo znova zavedené po návrate medveďov, rysov a vlkov do francúzskych Álp. Psy sa rodia a vyrastajú v stáde, ktoré chránia a vytvárajú si s nimi silné sociálne väzby. Sú tam predovšetkým ako odstrašujúci prostriedok, aby vydesili veľkých predátorov v tejto oblasti. Akonáhle pocítia nebezpečenstvo, umiestnia sa medzi zvieratá a votrelca a štekajú. Ak votrelec neuposlúchne varovanie, pes môže byť vyprovokovaný k útoku.

Osvedčený postup, ako sa vyhnúť konfrontácii pri turistike

Ako bolo uvedené vyššie, ovčiarsky pes bude brániť stádo pri príchode votrelca. Stádo môžete ľahko vyrušiť, či už idete sami, so svojim psom, na horskom bicykli a podobne. Pes bude okamžite v pohotovosti, keď prídete a začne vás čuchať, aby vás identifikoval. Normálne sa vráti k stádu, bez ohľadu na to sa vás môže pokúsiť zastrašiť. Aby ste sa vyhli nepríjemnému zážitku, dodržujte tieto jednoduché osvedčené postupy:

- Nepanikárte. Ak počas turistiky narazíte na stádo, urobte širokú obchádzku okolo miesta, kde sa zvieratá pasú alebo odpočívajú.
- Uvedomte si, ako sa správate, keď ste v blízkosti stáda. Aj keď sa pes správa priateľským spôsobom, to, čo by ste si mohli myslieť, že je neškodné správanie, môže ľahko viesť k následnému útoku. Ak skončíte tvárou v tvár s ovčiarskym psom, konajte pokojne a pasívne, aby ste ho ubezpečili, že nie ste hrozbou.
- Neutekajte, nekričte ani naňho nič nehá-

Pozor! Psy strážia stádo.

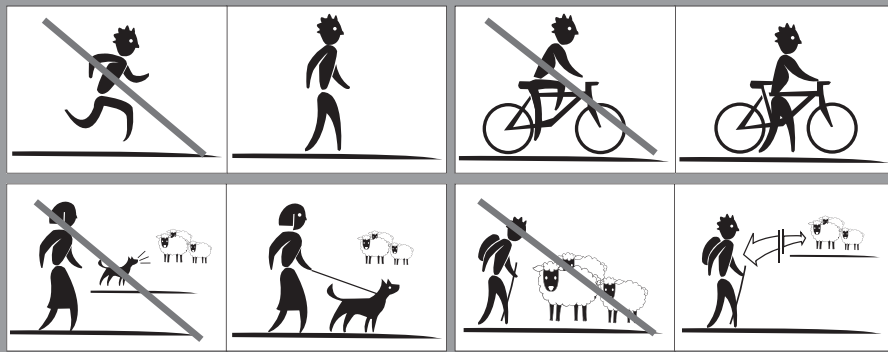
Udržujte si odstup, prosím!

Guardian dogs watch the herd

Keep your distance, please!

Schutzhunde bewachen ihre Herde

Halten Sie bitte Distanz!

Vyrobene v rámci projektu EUROLARGE CARNIVORES - Zlepšenie spoluzitia cloveka a veľkých šeliev v Európe prostredníctvom komunikácie a cezhraničnej spolupráce (LIFE16 GIE/DE/000661), ktorý podporila Európska únia v rámci programu LIFE.

©Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku-družstvo

džte.

- Ak sa vás pes pokúša zastrašiť, pomaly sa otočte a odíďte. A ak vás bude nasledovať, zostaňte pokojní a ignorujte ho, bude vás nasledovať, kým nebude cítiť, že ste v bezpečnej vzdialenosti od jeho stáda.
- Nedovoľte deťom, aby sa približovali k psovi alebo k stádu. Psy často vyzerajú byť prítlné, a práve to môže deti priťahovať.
- Ak idete so psom, vždy ho majte na vôdzke. Ak je váš pes bez vôdzky, je vysoká pravdepodobnosť, že sa priblíži k stádu, čo môže vyvolať agresívnu reakciu pastierskych psov. Majte svojho psa vždy pri sebe, aby ste sa vyhli akémukoľvek agresívnemu správaniu zo strany ovčiarskeho psa.
- Ak idete na bicykli, odporúča sa pred prejdenním okolo stáda zosadnúť, pretože jazda na bicykli môže nabádať pastierskeho psa k útoku. Prítomnosť pasúcich sa oviec a ovčiarskych psov je zvyčajne dobre označená. Dávajte si pozor na znamenia a stáda!

Cieľom hry je rešpekt

Pamätajte tiež, že aj keď môže byť kvôli ovčiarskemu psovi nepríjemné, zmeniť svoj kurz, pre stádo je stresujúca každá prítomnosť turistov.

Cieľom tohto článku nie je to, aby ste boli paranoidní zo stretnutia s najlepším priateľom človeka pri turistike. Pamätajte si, že väčšina

nehôd sa stane, pretože zúčastnení nevedia, čo majú robiť. Chceme, aby ste si pobyt v prírode užili naplno a bezpečne.

Internetové zdroje:

Guard dogs in the Alps: how to behave if you meet a big white sheep dog when hiking [online]. 2018. Ovonetwork. Dostupné na internete: <<https://www.ovonetwork.com/blog/guard-dogs-alps-hiking>>

Farmár- tradície a zvyky

Ing. Slavomír Reľovský,

Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku-
družstvo

Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku-
družstvo spoluorganizuje výstavu Farmár –
tradície a zvyky v priestoroch Nestville parku
v Hniezdom. Aj v tomto roku sa podujatia zú-
častnili členovia Zväzu chovateľov oviec a kôz
z regiónu. V dňoch 28. 9.–29. 9. sa uskutočnil
už štvrtý ročník tohto podujatia.

Cieľom organizátorov bolo predstaviť ve-
rejnosti výsledky práce slovenských poľnohos-
podárov, chovateľov, farmárov, spracovateľov
i drobných remeselníkov a poďakovať sa za ich
záslužnú prácu, ktorú vykonávajú denno-den-
ne bez ohľadu na počasie. Návštevníci sa mohli
tešiť na výstavu viac než tisíc králikov, prezen-
táciu hovädzieho dobytku, frízskych koní, oviec
a kôz, či výstavu poľnohospodárskej tech-

niky. V priestoroch Nestville Parku prebehli
tiež Tradičné trhy zamerané predovšetkým
na prezentáciu a propagáciu pravých sloven-
ských výrobkov od regionálnych producentov.
Súčasťou bola aj Nestville Rodeo Show, počas
ktorej si jazdci na koňoch a dokonca aj na bý-
koch zmerali svoje sily v atraktívnych disciplí-
nach.

Za zväz chovateľov oviec a kôz sa výstavy
zúčastnili:

- RD Majdan Litmanová- zošľachtená valaška
- Agro Marko, Vyšné Ružbachy- texel, burska
koza
- Farma Kamenica- slovenská dojná ovca, la-
caune
- Agro Hniezdne- cigája, biela koza
- PD Nová Ľubovňa- suffolk
- Laura Schniererová- jacob

Počas výstavy prebehla aj ukážka strihania
oviec. Ukážku predviedol Ján Kopčák z Ko-
lačkova. Napriek prísnyim protipandemickým

opatreniam a nepriazni počasia sa v krás-
nom prostredí Nestville parku počas dvoch
dní podujatia vystriedali takmer tri tisícky
návštevníkov. Zväz chovateľov oviec a kôz je
spoluorganizátorom tohto podujatia od jeho
začiatku. Ďakujeme našim členom z regiónu,
ktorí prispeli ku prezentácii slovenského chovu
oviec a kôz. □

Ukončenie ovčiarskej sezóny – Demeter 2021

Bc. Andrej Smetanka,

Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku- družstvo

Dňa 28. 9. 2021 sa vo Veľkých Teriakovciach konalo tradičné ukončenie ovčiarskej sezóny, spojené s oceňovaním najúspešnejších chovateľov, ktoré organizovalo Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku. Podujatie sa konalo na Salaši pod Maginhradom, kde bola aj menšia výstava zvierat. Tohtoročný Demeter sa konal v predstihu a bol spojený s výročnou členskou schôdzou. Kvôli opatreniam zameraným proti šíreniu ochorenia Covid-19, sa podujatie konalo v exteriéri a vstup bol povolený len otestovaným osobám, očkovaným osobám alebo osobám s prekonaním daného ochorenia. Aj napriek aktuálnej situácii prišlo na ukončenie ovčiarskej sezóny množstvo účastníkov. Všetci zúčastnení sa mohli pohostiť tradičnými slovenskými špecialitami ako sú rôzne syry, nite, pareničky, pečená baranina, výborný guláš a ďalšie pochúťky. O živú hudbu sa postarali majstri heligónkári z regiónu. Akciu spríjemňovala aj spomínaná výstava niekoľkých kolektívov oviec plemien: lacaune, suffolk, berrichon du cher, bleu du maine a ile de france.

Ukončenie ovčiarskej sezóny v roku 2021 otvoril predseda Zväzu chovateľov oviec a kôz na Slovensku, Ing. Igor Nemčok príhovorom. Aktuálnu situáciu v chove oviec a kôz na Slovensku odprezentoval riaditeľ odboru živočíšnej výroby Ing. Peter Juhász. Účastníkov ukončenia ovčiarskej sezóny svojou návštevou poctil aj štátny tajomník Milan Kyseľ. Pán Kyseľ sa mimo iného vyjadril k situácii ovčiarskeho a poľnohospodárstva na Slovensku a chovateľom oviec a kôz prejavil jasnú podporu. Pán Pán Kyseľ neskôr dostal symbolický zvonec, ako prejav vďaky od Zväzu chovateľov oviec a kôz na Slovensku. O súčasnom zdravotnom stave,

a taktiež o zdravotnej bezpečnosti ovčích a kozích produktov nás informoval MVDr. Ing. Fridolín Pokorný. Aktuálnu situáciu v chove oviec a kôz a tiež dosiahnuté výsledky kontroly úžitkovosti na Slovensku, odprezentoval riaditeľ Plemenárskych služieb Slovenskej republiky, Ing. Péter Görözdí. Zástupca firmy NTR Nutritoin, Ing. Jozef Lenhart, špecialista na výživu monogastrov, vyzdvihol dôležitosť výživy oviec a kôz, a tiež zásady výkrmu jahniat. Konatelia mäsovýroby a pekárne U Naňa, nás informovali o súčasnom dopyte a cene jahňacieho mäsa na Slovensku. Ing. Jozef Žilínek spolu s Ing. Marekom Žilincem na záver poďakovali chovateľom, a taktiež Zväzu chovateľov oviec a kôz za tohtoročnú spoluprácu. Veľká vďaka však patrí práve im, pretože podporili možnosť férového predaja jatočných jahniat na Slovensku.

Silný, ale pravdivý výstup mal konateľ farmy DMD, Bc. David Magna, ktorý poukázal na

existujúci problém s dravou zverou na Slovensku. Svojím príhovorom podtrhol vážnosť vecí, keďže sám na vlastnom stáde neraz okúsil silu spomínaného živlu.

Po odprezentovaní daných problematík nasledovalo oceňovanie najlepších chovateľov. Na úvod je vhodné pripomenúť, že do oceňovania najúspešnejších chovateľov roku 2020 boli zaradené len šľachtiteľské chovy oviec a kôz. Sledovali sa nasledovné ukazovatele: percento plodnosti na obahnenú bahnicu, produkcia mlieka (resp. korigovaný denný prírastok – u mäsových plemien), počet baranov predvedených, zaradených a zaradených v triede ER.

Oceňovanie najúspešnejších chovateľov moderoval riaditeľ Zväzu chovateľov oviec a kôz na Slovensku, Ing. Slavomír Reľovský. Ceny za TOP chovy roku 2020 boli udelené v týchto kategóriách:

- Plemeno zošľachtená valaška
- Plemeno cigája
- Plemená mäsové
- Plemená mliekové
- Plemeno slovenská dojná ovca
- Celkový víťaz TOP 2020 – ovce
- TOP 2020 – kozy

V kategórii TOP 2020 za plemeno zošľachtená valaška sa chovatelia umiestnili nasledovne:

1. NOFA – Ing. Norbert Fassinger
2. Agrofarma Baranec, s.r.o
3. PD Olšavica – Brutovce

V kategórii TOP 2020 za plemeno cigája sa chovatelia umiestnili nasledovne:

1. Agrofarma, s. r. o., Červený Kameň
2. PD SEKČOV Tulčák
3. PD Žemberovce

Pre kategóriu TOP 2020 – plemená mäsové, bolo poradie nasledovné:

1. Ing. Pavol Gonda, SHR

2. KEĽO A SYNOVIA, s. r. o. (BE)
3. KEĽO A SYNOVIA, s. r. o. (IF)

V kategórii TOP 2020 – plemená mliekové sa chovatelia umiestnili nasledovne:

1. Ing. Igor Nemčok (LC)
2. Agrofarma, s. r. o., Červený Kameň (LC)
3. PD Belá – Dulice (LC)

V rámci kategórie TOP 2020 – plemeno slovenská dojná ovca, bolo poradie nasledovné:

1. NOFA – Ing. Norbert Fassinger
2. PD Predmier
3. SHR Ing. Peter Angelovič

V kategórii TOP 2020 CELKOVÝ VÍŤAZ OVIEC, bolo poradie nasledovné:

1. Ing. Igor Nemčok (LC)
2. NOFA – Ing. Norbert Fassinger (ZV)
3. NOFA – Ing. Norbert Fassinger (SD)
4. Agrofarma, s. r. o., Červený Kameň
5. Ing. Pavol Gonda, SHR (SF)

A na záver, bolo pre kategóriu TOP 2020 – Kozy poradie chovateľov nasledovné:

1. SHAHEEN'S Anglonubiangoats, Blahová
2. Farma NOE, Dolné Janíky
3. AGROKAMA s.r.o., Velušovce

Chovatelia si ocenenia prišli prevziať osobne, a preto víťazné poháre odovzdával štátny tajomník Milan Kyseľ.

Všetkým víťazom srdečne gratulujeme, a ďakujeme za ich poctivú prácu v oblasti chovu oviec a kôz na Slovensku. Taktiež ďakujeme všetkým prítomným za účasť a podporu. Za finančnú podporu ďakujeme zástupcom MPRV SR, Plemenárskym službám Slovenskej republiky š.p., NTR Nutrition. Na záver ďakujeme aj všetkým prednášajúcim a spoločnosti KEĽO A SYNOVIA, s. r. o., kde sa podujatie uskutočnilo.

Podrobné prehľady a umiestnenie za dané kategórie si môžete prezrieť v prílohách.

TOP 2020 - plemeno cigája

Poradie	Názov chovu	Identifikácia stáda	Percento plodnosti na obahnenú bahniciu	Produkcia mlieka [kg]	Index úžitkovosti	Zaradené barany za r. 2020	Počet bahníc v PK k 01.01.2020	Index produkcie baranov	Počet zaradených baranov ER	Predvedené barany za r. 2020	Index podielu triedy ER	Výsledný index
1	Agrofarma s.r.o. Červený Kameň	302 504 086	138,1	233,2	322,1	8	66	0,121	5	8	0,625	24,399
2	PD Tulčik - Demjata	707 580 305	141,8	134,4	190,5	16	252	0,063	9	16	0,563	6,804
3	PD Žemberovce	402 587 135	133,2	155,6	207,3	32	893	0,036	26	32	0,813	6,035
4	AGRO-LENT s.r.o., Malý Šariš	707 304 050	135,7	91,9	124,7	24	289	0,083	10	24	0,417	4,316
5	PD Jarovnice - Uz.Pekľany	708 517 309	140,0	152,8	213,9	11	475	0,023	7	11	0,636	3,152
6	PD Mestečko - Dubková	308 514 115	127,4	131,6	167,7	17	329	0,052	5	17	0,294	2,548
7	Agrodrúžstvo Bystré Hermanovce	713 505 096	145,0	106,5	154,4	4	200	0,020	3	4	0,750	2,316
8	PD Mošovce - Socovce	509 519 039	126,7	166,7	211,2	14	211	0,066	2	14	0,143	2,002
9	OVINI, s.r.o.	601 151 111	121,1	82,0	99,2	10	279	0,036	3	10	0,300	1,067
10	AGRO RASLAVICE,s.r.o. Lopúchov	701 563 016	131,2	113,0	148,3	13	292	0,045	1	13	0,077	0,508

TOP 2020 - plemeno zošľachtená valaška

Poradie	Názov chovu	Identifikácia stáda	Percento plodnosti na obahnenú bahniciu	Produkcia mlieka [kg]	Index úžitkovosti	Zaradené barany za r. 2020	Počet bahníc v PK k 01.01.2020	Index produkcie baranov	Počet zaradených baranov ER	Predvedené barany za r. 2020	Index podielu triedy ER	Výsledný index
1	NOFA - Ing.N.Fassinger VRBOV	703 008 369	152,5	132,3	201,7	22	113	0,195	21	22	0,955	37,492
2	Agrofarma Baranec, s.r.o.	505 803 356	156,8	116,3	182,4	20	190	0,105	8	20	0,400	7,679
3	PD Olšavica - Brutovce	704 521 081	139,5	134,3	187,4	17	534	0,032	15	17	0,882	5,263
4	Agrourbár s.r.o., Hrabušice	810 706 368	140,6	138,2	194,3	26	350	0,074	9	26	0,346	4,996
5	RD Ošadnica	502 512 090	123,0	119,5	147,0	10	204	0,049	6	10	0,600	4,323
6	PD Kluknava - Hrišovce	801 506 226	129,2	107,3	138,6	8	281	0,028	4	8	0,500	1,972
7	PD Liptovské Hole Kvačany	505 519 020	133,3	107,9	143,8	15	300	0,050	4	15	0,267	1,917
8	RD Klenovec	609 546 056	109,7	125,8	138,0	26	402	0,065	4	26	0,154	1,373
9	PD Liptovské Revúce	508 512 023	129,4	106,2	137,4	27	745	0,036	6	27	0,222	1,106
10	RD Klenovec	609 546 593	113,9	116,5	132,7	5	384	0,013	2	5	0,400	0,691
11	PD Važec	505 549 530	137,3	99,8	137,0	20	801	0,025	4	20	0,200	0,684

TOP 2020 - plemeno slovenská dojná ovca

Poradie	Názov chovu	Identifikácia stáda	Plemeno	Percento plodnosti na obahnenú bahniciu	Produkcia mlieka [kg]	Index úžitkovosti	Zaradené barany za r. 2020	Počet bahníc v PK k 01.01.2020	Index produkcie baranov	Počet zaradených baranov ER	Predvedené barany za r. 2020	Index podielu triedy ER	Výsledný index
1	NOFA - Ing.Norbert Fassinger	703 008 377	SD	166,1	175,2	291,1	20	114	0,175	18	20	0,900	45,955
2	PD Predmier - Súľov	501 508 074	SD	145,7	140,9	205,3	17	346	0,049	8	17	0,471	4,747
3	SHR Ing. Peter Angelovič	708 221 011	SD	133,3	130,2	173,6	12	59	0,203	1	12	0,083	2,942
4	Agro-Racio s.r.o.	505 700 001	SD	159,7	228,1	364,3	18	638	0,028	5	18	0,278	2,855
5	Agrodrúžstvo Bystré Hermanovce	713 505 361	SD	135,9	142,3	193,4	11	190	0,058	2	11	0,182	2,035
6	Agrofarma s.r.o. Červený Kameň	302 504 087	SD	143,3	229,0	328,1	35	562	0,062	3	35	0,086	1,752
7	PD Jarovnice - Hermanovce	708 517 051	SD	139,5	235,6	328,7	21	399	0,053	2	21	0,095	1,647

TOP 2020 - mliekové plemená oviec

Poradie	Názov chovu	Identifikácia stáda	Plemeno	Percento plodnosti na obahnenú bahniciu	Produkcia mlieka [kg]	Index užítkovosti	Zaradené barany za r. 2020	Počet bahníc v PK k 01.01.2020	Index produkcie baranov	Počet zaradených baranov ER	Predvedené barany za r. 2020	Index podielu triedy ER	Výsledný index
1	Ing.Igor Nemčok	601 022 971	LC	137,8	282,4	389,1	19	50	0,380	10	19	0,526	77,818
2	Agrofarma sro, Červ.Kameň	302 504 085	LC	141,8	265,7	376,8	30	401	0,075	18	30	0,600	16,913
3	PD Belá - Dulice	506 502 355	LC	170,3	331,2	564,0	21	393	0,053	7	21	0,333	10,046
4	KELO A SYNOVIA s.r.o.	609 701 042	LC	186,4	269,7	502,7	30	150	0,200	1	30	0,033	3,352
5	AGROSEV, s.r.o. Detva	604 704 102	LC	146,3	147,9	216,3	6	93	0,065	1	6	0,167	2,326
6	AGROOSIVO - ÚSVIT, s.r.o.	706 702 377	AF	133,3	194,1	258,7	3	242	0,012	1	3	0,333	1,069

TOP 2020 - mäsové plemená oviec

Poradie	Názov chovu	Identifikácia stáda	Plemeno	Percento plodnosti na obahnenú bahniciu	Priemerný korigovaný denný prírastok [g]	Index užítkovosti	Zaradené barany za r. 2020	Počet bahníc v PK k 01.01.2020	Index produkcie baranov	Počet zaradených baranov ER	Predvedené barany za r. 2020	Index podielu triedy ER	Výsledný index
1	Ing. Pavol Gonda - SHR	609 302 014	SF	173,0	429,2	742,4	31	75	0,413	1	31	0,032	9,899
2	KELO A SYNOVIA s.r.o.	609 701 043	BE	157,5	257,5	405,6	8	135	0,059	2	8	0,250	6,008
3	KELO A SYNOVIA s.r.o.	609 701 044	IF	168,8	276,8	467,2	7	117	0,060	1	7	0,143	3,993
4	Štefan Csank SHR	609 023 041	CH	147,6	283,3	418,2	7	111	0,063	1	7	0,143	3,767
5	VPP SPU s.r.o., Koliňany-Žirany	403 371 039	IF	149,5	264,6	395,5	13	245	0,053	2	13	0,154	3,229

TOP 2020 - Kozy

Poradie	Názov chovu	Plemeno	Počet pripustených kôz	Percento plodnosti na okotenú kozu	Počet kôz v KÚ mlieka	Produkcia mlieka [kg]	Výsledný index
1	SHAHEEN'S ANGLONUBIANGOATS	AN	8	287,5	8	1149,9	3306,0
2	Farma Noe	AN	5	220,0	4	1140,3	2508,7
3	AGROKAMA, s.r.o.	AN	9	175,0	4	875,7	1532,5
4	ÁBEL PLUS s.r.o., Podvysoká	BK	553	140,0	214	1076,2	1506,7
5	Maroš Medvedík	AN	11	200,0	9	727,6	1455,2
6	Eliza Simon	AL	11	160,0	10	878,2	1405,1
7	Čekanova Katarína	BK	6	183,3	4	743,5	1362,8
8	TERRE, s.r.o.	HK	14	169,2	8	680,0	1150,6
9	PD Mestečko - Dubková	BK	58	125,9	42	538,7	678,2

TOP 2020 - celkový víťaz v kategórii chovu oviec

Poradie	Názov chovu	Identifikácia stáda	Plemeno	Počet zaradených baranov r.2020	Bahnicežijúce v PK k 1.1.2020	Index produkcie baranov	Počet zaradených baranov v r.2020	Index podielu triedy ER	Výsledný index
1	Ing.Igor Nemčok	601 022 971	LC	19	50	0,380	10	0,526	0,199880
2	NOFA - Ing.N.Fassing VRBOV	703 008 369	ZV	22	113	0,195	21	0,955	0,186225
3	NOFA - Ing.Norbert Fassing	703 008 377	SD	20	114	0,175	18	0,900	0,157500
4	Agrofarma s.r.o. Červý Kameň	302 504 086	C	8	66	0,121	5	0,625	0,075625
5	Ing. Pavol Gonda - SHR	609 302 014	SF	31	75	0,413	1	0,032	0,013216

DEMETER 2021

DEMETER 2021

DEMETER 2021

Nákupný trh na plemenných capov v PD Mestečku - 08.09.2021

Bc. Andrej Smetanka

Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku- družstvo

Nákupný trh plemenných capov konaný dňa 08. 09. 2021 v PD Mestečku, farma Dubková, bol zameraný na plemeno biela koza krátkosrstá. Na nákupný trh bolo celkovo prihlásených 7 capov plemena biela koza krátkosrstá. Hodnotili sa plemenníci línie BUMSI, FERDA, KARLI a LAX.

Predseda hodnotiacej komisie, Ing. Kamil Šulko, PSSR, š.p., privítal prítomných členov hodnotiacej komisie a dal slovo Ing. Jane Ondrašovicovej, zástupkyňi PD Mestečko. Po krátkom úvode nasledovalo samotné hodnotenie plemenníkov. Hodnotiacia komisia prísne sledovala končatiny, sponky, pohlavný výraz capov, chôdzu a celkový exteriér. Po úspešnom hodnotení plemenníkov sa do výslednej triedy ER zaradili celkom traja a do triedy EA celkom

štyria plemenníci. Víťazom sa stal plemenný cap s katalógovým číslom 3, línie LAX, s CEHZ SK000003639093 z chovu PD Mestečko, farma Dubková. Víťazovi blahoželáme a prajeme mu úspešné zaradenie sa do plemenitby na Slovensku.

Ďakujeme hodnotiacej komisii a Ing. Jane Ondrašovicovej, zástupkyňi PD Mestečka, za možnosť realizácie nákupného trhu. ☐

Nadpis

Alexandra Mičuchová
Čižatice, alexandra.micuchova@gmail.com

Ovce sme chovali dvadsať rokov. Najprv mäsové plemená, potom aj mliečne. Jeden rok sme boli spokojní, nasledujúci nie. Záviselo to od tímu ošetrovateľov, od výkupných cien jahniat, od zrážok v lete (niekedy sme seno museli dávať zvieratám do výbehov aj v lete); záviselo to na tom, či bola zima dlhá, či teplá... Viete na čo nadáva poľnohospodár? Na zimu, na teplo, na dážď, na sucho... najmä ak je to v nesprávnom poradí. A po novom na byrokráciu. Skrátka, obrovské množstvo premenných. No a vlna? S tou sme kalkulovali iba ako s predmetom výmeny.

AKO TO ZAČALO

Chlapi nahnali ovce do chodbičky. Jeden ich podával kus po kuse strihačom, jeden odnášal ostrihané rúna do žochov. Do každého, ak sa vlna natlačila, sa zmestilo aj sto kíľ. Strihači, chlapi z Lendaku, žartovali, podpichovali našich chlapcov a každá ich veta bola zakončená smiechom celého osadenstva. Práca bola hotová raz – dva. Ich dlhoročné skúsenosti a naša zohratá partia urobili svoje. Za dve hodiny bľachalo celé stádo na čerstvo nastlatej slame a čudovalo sa, kde sa podela všetka ich vlna.

Aj ku žlabom sa ich zmestilo viac, zoštíhli. Posledný oldomáš, podania rúk, strihači pobalili náradie a ponáhľali sa k ďalšej farme. Naši poodvážali žochy vlny nakladačom do haly. Ku žochom vlny z minulého roku a predminulého roku a predpredminulého...

Kedysi žiadaná a dobre oceňovaná komodita – vlna, sa stala nebezpečným odpadom! Je jej prebytok, už desaťročia ju na Slovensku nik nespracováva. Vykupujú ju za bagatel do zahraničia, kam sa rozpredali naše technológie na jej spracovanie. Pred pár rokmi sme ju aspoň vymenili za kamennú soľ pre dobytok. Teraz sme ju nútení za poplatok dať odviezť do kafilérie. Nielenže cena vlny z jednej ovce pri jej výkupe bola nižšia ako mzda strihačovi za jej ostrihanie, ale teraz je ešte potrebné platiť za jej likvidáciu. Tu ostáva rozum stáť...

Vety ako: „Kto za to môže“, alebo „Keby toto, či ono“ prácu za nás nespravia, ani nenasýtia našu rodinu. Takže, čo s vlnou?

Zobrala som prázdne vrece, v ktorom nám na jar doviezli osivo, napchala som ho ostrihanou vlnou, strčila ho do auta a vysypala doma v pracovni do vane. Až potom ma napadlo pozisťovať si informácie, ako to robia iní... mala som ju najprv prebrať, ale nevedí.

Google. Koľko informácií o spracovaní vlny sa na mňa vyvalilo! Až sa mi vohnali slzy do očí

a srdce zaplesalo. Zdravý rozum neumrel, ani usilovné ruky! Chcem poďakovať všetkým usilovným Slovenkám, Češkám, Nemkám, Angličankám a čuduj sa svete, aj žienkam z Nového Zélandu, čo perú, češú, prajú, tkajú vlnu a dokonca si chovajú aj vlastné špeciálne stádočká ovečiek a o svoje skúsenosti sa radi podelia na nete. Takže hurá, ide sa na to. Naša vlna neskončí v spaľovni!

PRÍBEH JEDNEJ ČIAPKY

Začala som hľadať pre mňa použiteľný postup – ako premeniť množstvo vlny voňajúcej maštaľou, z ktorej trčia stebľa sena a slamy a sem tam sa jej držia bodliaky a ovčie bobky, na teplú čiapku. Šlo to. Bolo to dobrodružstvo! Vlnu som preberala, prala, sušila, česala, spriadala na vretienku, pletla a už som mala prvú čiapku... Urobila som analýzu. Áno, to množstvo vlny v našej hale budem mať spracované...áno...za 60 rokov. Ale bude pribúdať každý rok ďalšia a ďalšia...! Tak som vretienko vymenila za kolovrátok. Práca sa stala efektívnejšou, ale nestíhala som česať. Kúpila som malú česačku. Po večeroch som priadla a pletla čiapky. Každý v rodine dostal čiapku. Čiapky dostala širšia rodina. Kúpila som krosienka, rodina dostala šále. Šále dostala širšia rodina. Kúpila som elektrickú česačku. Stíham česať,

Tkaná textília vlna-lan.

Tkaný vlnený šál.

Farbená ovčia vlna.

Foto vlnenej priadze Evucha vlna pani Evky Hirnerovej.

priašť, pliesť, nestíham prať... Poznáte ten východniarsky? naľeť bo vypito, vypí, bo naľato... a tak som začala hľadať pracovňu vlny. Našla som ju, dokonca v bio kvalite. Pravda, v zahraničí. Zorganizovala som prepravu aj napriek covidu a máme doma niekoľko stoviek kíl vypranej vlny. Teraz hľadám šikovné ruky, ktoré budú česať, priašť, pliesť a tkať...

Tri dediny od nás býva s rodinou šikovná dievčina. Chodili ku nám na farmu po kozie mlieko pre deti. Raz, keď som na fb uverejnila fotky z vlneného workshopu, ma oslovila. Vtedy sa už venovala vlně aj ona. Plstí neskutočné papučky, čižmičky, obliečky na vankúše... Slovo dalo slovo a zrodila sa prvá spolupráca. Poďte aj vy do toho s nami! Našu slovenskú vlnu spradieme. Podporíme našich chovateľov, aby sa chov oviec vyplatil, aby sa ovčia bryndza nemusela robiť z francúzskeho mlieka. Aby chovatelia za kilo vlny dostali toľko, že zaplatia strihačom a niečo im aj ostane. Aby naše stráne zase kvitli a zvonili na nich zvončeky... Skúste pomädliť v dlani obláčik vlny, priložiť si ho k lícu, prívonať, vytiahnuť z neho pradienko... Sú v ňom tisícročia našich tradícií, naša domovina, základné zručnosti patriace k životu...

Viem, posledný odsek znie ako z rozprávky Kubko a Maťko. Je to text z blogov z nášho e-shopu naslovenskejvlny.sk, ktorý sa momentálne dokončuje. Lebo kto nie je na nete, nežije. Sociálne siete hýbu mienkou ľudí a ľudia majú radi príbehy. Ak tieto príbehy pritiahnu pozornosť k téme poľnohospodárstva, chvala-bohu. Lebo ono nie je scénou z rozprávky. Je to tvrdá realita. Nie je to len boj človeka s prírodou, ktorý po stáročia človek zvládal vďaka svojej múdrosti a pracovitosti, ale je to aj boj s mašinériou úradníkov, predpisov, noriem, kontrolórov... S manželom sme ráтали, koľko rôznych inštitúcií kontrolovalo našu činnosť na farme. Štrnásť. Čo dodať. Keď naraz zistíte, že robíte niečo v rozpore s nejakým predpisom a na dobromyseľnú otázku pani kontrolórky, že prečo ste sa nespýtali, ako to robiť, máte chuť povedať niečo od srdca, ale poviete iba: „...no, nevedeli sme položiť otázku, lebo toto sa robilo vždy takto a vychádzalo to z logiky. A ta-

kpovediac, ani sme nevedeli, že váš kontrolný orgán existuje..." (Pani kontrolórka prestala byť dobromyseľná).

Ale k téme. Ovčia vlna za bežných podmienok nehorí. Teplota vznietenia sa udáva okolo 560 - 600 °C. Toto je uvedené pri vlně spraco-

vanej na zateplenie. Aká môže byť táto teplota pri vlhkej potnej vlně? Je skladovanie ovčej vlny v prázdnej hale dôvodom na pokutu? Zrejme áno. Predpisy. A tu nič iné neostáva, ako nájsť spôsob, ako ju zužitkovať. Odporúčenie, by sme ju dali do kafilérie, prihráva zisky len

Foto vlnenej priadze Evucha vlna pani Evky Hirnerovej.

Malá bubnová česačka, pôvodne sa vlna krampľovala, neskôr pribudli česacie stroje.

Malá mykačka, pôvodný slovenský názov – vlk.

Spradená ovčia vlna. Čierna a biela sú prírodné sfarbenia VF oviec.

ďalšiemu monopolu u nás. Nehovoriac o tom, že zhodnotenie našej práce by nebolo aj s odretými ušami pár eur na ovcu, ale ešte by sme doplácali. A napokon, vlna do kafilérie? Surovina, ktorá sa stáročia cenila a mala mnohokrát vyžitie? Takže v tomto okamihu sa zrodila myšlienka: Tak si tú vlnu spracujeme sami.

Stačí štvrtácka matematika, aby sme zistili, že cesta nevedie spracovaním vlny v rodine. Možno sa to dalo, keď fungovali manufaktúry a v poľnohospodárstve pracovalo 96% ľudí. Dnes je to naopak. Poznáte ten fenomén, že keď nastane niekde nejaký problém, začne sa jeho riešením zaoberať viac ľudí a tí prídu viac menej k rovnakým záverom? Myšlienka, spracovať našu ovčiu vlnu, neskrsla v hlave iba nám. Zaoberá sa ňou náš Zväz, občianske združenia, jednotlivci. Táto spoločná myšlienka sa spojila s Evkou Hirnerovou. K nášmu vlnenému priateľstvu prispeli práve sociálne siete (každá palica má dva konce). Najväčším problémom, zdá sa, je absencia pracovne vlny. Kedysi sme boli vlnárskou veľmocou. Ovčia vlna sa ešte aj dovážala, aby sa naplnil plán výroby. Nemáme pracovňu? Sú v Čechách a aj v Poľsku. Oni už majú vyriešenú otázku odpadových vôd z oblasti životného prostredia, sú schválené inšpektorátmi práce, hasičmi... už je tu niekto, kto to vyriešil. Hľadím na to zo svojho uhla pohľadu, lebo som si zažila svoje, keď sme zriaďovali mliekareň. Vtedy som si pripadala ako tá sliepka z rozprávky, keď sa kohútik drhol zrnkom a potrebovala pre neho vodu od studničky: „Studňa, studňa daj vodičky pre kohútika. Nedám. Dones mi kľúče od panej... a tak kurka behala od jedného ku druhému, až napokon prišla na samý začiatok. No...sliepka. Od úradu k úradu. A tak ma potešilo, že pracovne existujú. A potrebujú naplniť kapacitu.

Ďalším problémom sa javí – aby sa linka v pracovni mohla spustiť, mať prichystanú povedzme tonu vlny. Je to veľa? Aj áno, aj nie. **Áno** preto, lebo vlna musí byť v určitej kvalite – čistá a rovnorodá, z oviec s cca rovnakou hrúbkou vlákna, ak ju chceme použiť povedzme na tie čiapky. **Nie**, lebo na Slovensku sa ročne nastrihá asi 600 ton vlny. Preto, ak chceme štrikovať, vlna sa po strihaní musí vytriediť a označiť, o aké plemeno ide a spraviť uskladniť. Vlna nevhodná na pradenie nech sa spracuje na zateplňovacie rohože. Hlavná myšlienka je, aby sa naša vlna spotrebovala u nás.

Je možné kúpiť si vlnu na ručné práce dovezenú z Nového Zélandu, či z Argentíny. Sú to vlny profesionálne chemicky spracované, sú jemné, sú „in“. Ale pozrite si cenu česanca novozélandskej vlny na internete! A pozrite si, akú dlhú majú uhlíkovú stopu! Vedie z opačnej strany zemegule. Naše vlny dobre držia tvar, sú odolné, majú dušu. Ponožky sa z nich nedetú, zo svetrov po vypraní neostane neformálna handra. Evka Hirnerová našu vlnu nazýva vlnou športovou. Dajú sa z nej utkať či upliesť elegantné veci. Niektoré typy vlín trochu hryzú. No a čo? Pôvodne sa vlnené veci nenosili priamo na tele. Pod nimi bola ľanová košeľa,

neskôr flanelová.

Evka Hirnerová mi napísala svoj vlnený príbeh. Predtým spomenula niekoľko základných charakteristík ovčej vlny, ktoré všetci poznáme, ale musím to uviesť.

„Vlna je prírodný materiál. Od pradávna naši predkovia vlnu spracovávali na predmety každodennej potreby a hlavne ako odevy, ochraňujúce pred nepriaznivým počasím. Vlna je antibakteriálna – nerozmnožujú sa v nej baktérie a roztoče. Obsahuje lanolín, ten ich odpuďuje a je nevhodný pre ich rozmnožovanie. Lanolín sa využíva aj v kozmetickom priemysle pre jeho čistiace a zvláčňujúce vlastnosti. Vlna je hrejivá, udržiava teplotu, má termoregulačné vlastnosti. Suché teplo, ktoré vlna dokáže vytvoriť, je veľmi odporúčané pri boľavých kĺboch, kĺboch, šľachách alebo aj pri večne studených nohách a reume. Je hygroskopická – vlna pohltí asi 30% vlhkosti svojho objemu, ale pritom necítiť premokrenie. Vlna odvádza prebytočnú vlhkosť od tela a preto má človek pocit sucha. Vlna tiež pohlcuje pachy a veľmi rýchlo sa dá vyvetrať. Aj keď nosíme vlnené oblečenie niekoľko dní, stačí ho dať vyvetrať a nemusí sa prať – výborná vlastnosť vlnených ponožiek.

Vlna má široké využitie v textilnom priemysle, pri výrobe nití, priadze, látok, kožušín, v obuvníctve, v domácom úžitkovom priemysle – na vankúše, ich výplň a návliečky na ne, koberce, deky, podsedáky... ale aj v zdravotníctve. Pre tieto vlastnosti ju milujem a je pre mňa poklad a nie odpad, ako ju po novom definovali na Slovensku.

Štrikovaniu a háčkovaniu sa venujem od desiatich rokov. Naučila ma to moja mama a používali sme na to našu vlastnú vlnu. Dedo choval ovečky, ostrihanú vlnu sme odovzdávali a za ňu sme dostali priadzu, z ktorej sme potom štrikovali (vtedy to bolo normálne). Dodnes je to pre mňa relax. Mala som v rukách už veľa druhov vlnených priadzí rôzneho druhu vyrobených u nás, v Čechách alebo inde v zahraničí. Pred štyrmi rokmi som si kúpila kolovrátko a začala som sa venovať ručnému spracovaniu ovčej vlny. Od ostrihania ovečky až po samotnú priadzu je to veľmi zdĺhavý proces. Ovečku treba strihať jeden – dvakrát do roka, vlnu treba pretriediť, očistiť od nečistôt, opratť, nechať vysušiť, načesať a spiasť na kolovrátku.

Od začiatku som skúmala, ako sa vlákna z rôznych typov plemien správajú pred a po spracovaní. Oslovovala som chovateľov ovčiek, cestovala za vlnou po celom Slovensku. Zaujímali ma hlavne plemená chované u nás. Oslovovala som aj firmy, ktoré by mi boli ochotné strojom vyrobiť priadzu na ručné práce. Po niekoľkých rokoch sa mi to aj podarilo a pod mojou značkou – EVUCHA vlna – ju aj uvádzam na trh. Je to ovčia priadza vyrobená presne podľa mojich požiadaviek a predstáv. Pod touto značkou prezentujem aj vlny pre mňa priemyselne spracované a ručne spradené na mojom kolovrátku. Som nesmierne šťastná, že sa mi to podarilo. Je to môj projekt. Jeho

Workshop o spracovaní ovčej vlny vo Výmenníku na Štítovej ulici v Košiciach.

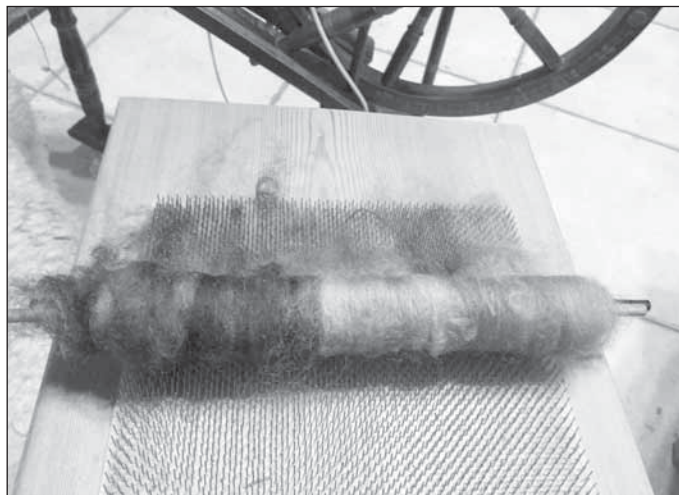
Zácvik pradenia na kolovrátku na workshope.

Zácvik pradenia na vretienku na workshope.

Vypraná ovčia vlna plemena VF.

Zvinutý farebný česanec vlny česaný na zmiešavacej doske.

základnou myšlienkou je VYROBIŤ VLNENÚ PRIADZU NA SLOVENSKU Z VLNY ZO SLOVENSKÝCH OVEČIEK. Splnil sa mi veľký sen a som veľmi vďačná, že som ho mohla zrealizovať. Som na začiatku a plánov mám v hlave ešte veľa. Ja tú vlnu proste milujem! Pre mňa neexistuje nekvalitná vlna – len jej treba nájsť hlavne správne využitie.

- Aby sa vlna mohla použiť na ručné spracovanie, mala by spĺňať určité podmienky:
- Nesmie byť znečistená slamou, senom, bodliakmi, výkalmi
- Po ostrihaní sa vlna spod chvostov, z nôh, podobne aj krátka vlna z brucha vytriedi zvlášť
- Vlna musí obsahovať čo najmenej zástrihov, krátke prestrihnuté vlákna vlnu znehodnocujú
- Ovce je potrebné strihať na plachte, aby sa rúna neznečistila
- Ak je chovaných viac plemien, vlnu je potrebné dávať z každého plemena do vriec zvlášť
- Pre spracovanie rúna je vhodná vlna z jesennej striže, pretože neobsahuje nečistoty z maštale“

PREBYTOK I NEDOSTATOK OVČEJ VLNY

Uvedomujete si to? Evka našla spracovateľa vlny a výrobcu vlnených priadzi. Na Slovensku. Žiadne schvaľovacie postupy, projekty, tendre. Veľmi umne skĺbila priemyselné technológie so svojím vlastným remeslom, jej zmes z ovčej vlny a vlny alpaky v jemných odtieňoch sú umeleckým dielom. Spomínam ju hlavne preto, že sme v posledných dňoch veľa komunikovali a našli spoločnú reč, lebo obe sme sa naučili spracovávať vlnu samy. Za vlnou cestovala po celom Slovensku. Mne vlna stála na sklade. Na jednej strane láska k remeslu, na druhej nutnosť.

Ak zadáte do vyhľadávča „spracovanie ovčej vlny na Slovensku“ nájdete tam aj všetko ostatné. Desiatky žien na Slovensku spracovávajú vlnu, kolorátky sa krútia, slovenské firmy vyrábajú zateplenia, pretrvávajú tradície

gubárstva (zatiaľ), na strednom Slovensku sa buduje malá spracovateľská linka vlny (s pani Vozárovou som už dohodnutá, že si u nich dám vyčesať tú našu, vypratú).

Na jednej strane ľudia zhŕňajú a chcú nakúpiť ovčiu potrebnej kvality, aby ju mohli spracovávať. Na druhej strane sú ľudia, ktorí chcú predať ovčiu vlnu, lebo im leží vo vreciach a žochoch. Tu je potrebná len trocha organizácie a spolupráce.

Minulý týždeň bol Zväzacky Demeter v Teriakovciach. Stretli sme dobrých známych, priateľov, porozprávali sme sa. Zaujali ma všetky príspevky a komentáre, lebo problematiku ako bývalí farmári poznáme veľmi podrobne. Príspevok Ing. Haška z Badína utvrdil moju myšlienku, že zmysluplným spojením sa do odbytových družstiev či združení sa pomôže poľnohospodárom v odbyte ich produktov. Pán inžinier spomínal odbytové družstvo zamerané na výkup mlieka, ktoré je pre nich veľkým prínosom. Producentom mlieka odpadla práca v oblasti obchodu, majú zaručený odbyt mlieka za zaručené ceny (tie sú dokonca vyššie, ako keby predávali mlieko zvlášť, iba zo svojej farmy). Tiež ma zaujalo, že sa chystá projekt na spracovanie ovčej vlny na technické účely. Myslím, že všetci chovatelia oviec to privítajú, jedenak výkupná cena vlny bude určite vyššia ako desať centov a jednak ich vlna opustí sklady a jej „nesprávne“ skladovanie nebude predmetom núteného príspevku do štátneho rozpočtu.

POINTA

Suma sumárum: Vlna sa momentálne tu v okolí vykupuje do zahraničia (ak sa vykupuje) za 0,10 € za kilo. Triedené merino „až“ za 0,30 € za kilo. Tohto sme si vedomí a každý s vlnou tak aj zaobchádza. Aby sa s ňou zaobchádzalo, ako si zaslúži, musí aj jej cena byť taká, ako si táto surovina zaslúži

Ovčiarstvo má u nás stáročnú tradíciu, výrobky z ovčieho mlieka majú pre ľudí probiotický účinok, jahňacina je jedno z najzdravších mias, ovca spásajúca naše lúky je krajínou tvor-

ným prvkom. Tieto faktory sú zastrešené, niečo funguje lepšie, niečo nie. Osobne sme minulý rok veľmi privítali kampaň Zväzu za odbyt jahniat doma, na Slovensku. Zaujímavosťou o ne si u nás podávali kľučky. V máji sme už nemali čo predávať. Ostáva zorganizovať to, ako naložiť s ovčou vlnou. Môže to byť aj formou odbytového združenia. Na toto nie je potrebné výberové konanie, vypísanie tendra... asi aj preto to nie je zaujímavé. A určite to nie je zlatá baňa. Ale aby celé ovčiarstvo fungovalo, musí byť do celého mechanizmu ovčia vlna a nakladanie s ňou zakomponované. Ako sme počuli 28. septembra v Teriakovciach, na ministerstve pôdohospodárstva podporia projekt spracovania ovčej vlny na technické účely. Ak by sa výkup dobre zorganizoval logisticky, nie sú potrebné medzisklady, akurát bude potrebné zabezpečiť, aby chovatelia vlnu triedili a označovali.

Ak použijem na túto slovnú úlohu štvrtáčku matematiku, tak pri ročnej produkcii ovčej vlny cca 600 ton sa vytriedením nespracovateľnej vlny toto množstvo zníži cca o 10% (podľa mojich skúseností). Táto vlna sa môže použiť na permakultúrne pestovanie v záhradách. Ja ňou podstielam paradajky, kríky a kvety. Vlna je hygroskopická, vlhkosť pohlcuje a uvoľňuje podľa potreby. A chráni korene pred horúčkovou zimou. Musím povedať, že naše paradajky prežili júlové suchá bez strát pri minimálnom zalievaní a ešte boli vlnou aj pohojené. Na nete som našla príklad, keď vlna bola nastlaná pod sadené zemiaky. Pri ich vykopávaní ju už tam majiteľka nenašla (fb Rodové statky).

Pokračujem v slovnej úlohe: 600 – 60 (10% použitých v záhradách v prípade, že odbor životného prostredia by nenamietal) = 540 ton vlny; spracovaním príde vlna o cca polovicu hmotnosti. 540 : 2 = 270 ton.

Toto by mohlo byť východiskové množstvo vypratej mykanej vlny na rok, ktoré treba umiestniť. Zistiť, koľko jej spotrebujú výrobcovia zateplenia nie je zložité. Možnože sa pri tom zistí, že vlnu dokonca dovážajú. Všetko je otázkou ponuky a dopytu a možno by ocenili

služby, ktoré by poskytovalo odbytové združenie na nákup a predaj ovčej vlny. Otázka, koľko jej potrebujú a spotrebujú drobní výrobcovia, je zložitejšia. Možno by pomohli dotazníky vyplnené on line. Dotazníky sa už osvedčili. Pomocou tých, čo sme dostávali od Zväzu, sme predávali i kupovali plemenný materiál. Pochopiteľne, že by sa získala odozva iba od ľudí, čo majú o spracovávanie slovenskej ovčej vlny záujem, ale myslím, že je to pomerne veľká komunita. U ďalšej časti - odberateľov zahraničných vln, by pomohla podobná kampaň, aká pomohla pri jahňacom mäse. Že by sa použil slogan: „Pre každého na Slovensku sa nájde

nejaký výrobok zo slovenskej vlny“

A prečo o tomto vlastne píšem? Lebo je dobré, keď všetko funguje, lebo je dobré, keď ľudia spolupracujú, pretože nikto sám nič nezmôže. A akí silní sú ľudia, ich rodiny, skupiny, v ktorých pôsobia a spolupracujú s inými, taký silný je národ. Je dobré, keď začnú fungovať najzákladnejšie mechanizmy; jedným z nich je nesporne poľnohospodárska výroba. Keď budeme mať čo jesť, prežijeme, keď sa budeme mať čím zaodiť, prežijeme ešte komfortnejšie, lebo sa ochránime pred nepriazňou počasia a investícia do vlneného odevu je dlhodobá a ekologická; keď

náš dom bude zateplený ekologickou vlnou, komfort sa určite ešte zvýši – znížia sa nám výdavky na energie a nebudeme dýchať sublimujúce izolácie z plastov. Keď ovce budú spásť lúky, vrátia sa na ne kvety a nebude potrebné umelo sadiť kvitnúce pásy pre včely... Že utópia? Nie. Niekde je potrebné začať. A najlepšie je začať od základu. Sú to také triviálne veci, že ich mnohí pre množstvo „pseudoprotblémov“ ani nevidíme.

Podporou zmysluplného využitia 600 ton slovenskej vlny nikto nezbohatne. Ale všetci určite niečo získame!

Pletené čiapky.

Bryndza alebo bryndzička?

www.tulamsavidiek.sk

Na trh sa dostáva staronový druh bryndze. Má bio kvalitu a vyrába sa autenticky, presne podľa receptúry, ktorú vyvinul v roku 1787 Ján Vagač, otec slovenského bryndziarstva.

Nie je bryndza ako bryndza. Podľa odborníkov, farmárov či výrobcov je len jedna bryndza – vyrobená iba z ovčieho mlieka, nepasterizovaného, od oviec chovaných na Slovensku. Podľa tohto názoru to, čo si kupujeme v obchode ako bryndzu často nie je ani slovenské, ani bryndza.

Prvá bryndza na Slovensku

Ján Vagač v druhej polovici 18. storočia podnikal s mäsiarstvom v Starej Turej. Často cestoval po Slovensku, keď skupoval dobytok. Oblúbil si kraj v okolí Detvy, často tu prespával na salašoch. Tunajší ovčí syr mu zachutil a tak začal rozmyšľať o tom, ako predĺžiť jeho trvanlivosť.

Zo svojich ciest vedel, že Valaši v Rumunsku spracúvajú syr na bryndzu. Začal doma experimentovať s bochníkmi z Detvy, sušil ich a potom drobil, valkal, solil... až kým sa mu nepodarilo dosiahnuť chuť, ako ju poznal z Valaška.

Ovčí syr, základ pre výrobu bryndze. Foto: Ladislav Raček

Okrem mäsa obchodoval aj s maslom, ktoré skupoval od

chovateľov a stopené v súdkoch vozil do veľkých miest bývalého Rakúsko-Uhorska – Bratislavy, Viedne i Budapešti. K maslu ako pozornosť pridával trocha bryndze podľa vlastnej receptúry. Mala úspech. V roku 1787 preto založil bryndziareň v Detve, prvú na Slovensku.

Receptúra výroby bryndze, ako ju vyvinul Ján Vagač, sa spája so začiatkom priemyselnej mliekarskej výroby na Slovensku. Údomácnila sa a rozšírila. To bol začiatok slovenskej bryndze.

Vagačova receptúra dnes

Aj dnes je Vagačova receptúra základom výroby bryndze, ktorú však ovplyvnila obchodná i priemyselná prax a najmä boj o najnižšie ceny na trhu. Bryndza 1787 – presne podľa Vagačovej receptúry sa domácom trhu objavila prvýkrát (znovu) minulý rok.

Nezisková organizácia Slow Food Tatry v spolupráci s ekologickými producentmi ju dala zaregistrovať do katalógu najprestížnejších potravín sveta Prezídium Slow Food. V tomto projekte je momentálne 614 potravín zo 79 krajín, vrátane 112 mliečnych pro-

Valaška - salaš Zbojská. Foto: Martin Babarik

duktov a syrov.

Skôr ako sa dostanem k charakteristike tejto bryndze, rada by som popísala to, čo nám aktuálne

trh ponúka. „Keď sa pri výrobe bryndze okrem ovčieho využilo aj lacnejšie kravské mlieko, už by sa to nemalo volať bryndza, ale napríklad bryndzička, myslí si Ladislav Raček, líder konvivia Slow Food Tatry.

Slovenská bryndza

Podľa Úradu priemyselného vlastníctva je Slovenská bryndza prírodný biely, jemne roztierateľný zrejúci syr vyrobený tradičným spôsobom – mletím vyzretého ovčieho hrudkového syra alebo zmesi ovčieho a kravského hrudkového syra. Podiel ovčieho hrudkového syra musí byť väčší ako 50% hmotnosti v prepočte na sušinu (úplnú špecifikáciu nájdete na tomto linku).

Slovenská bryndza je teda bryndzou iba spoločne, tomu, že sa vyrába v zmesi s kravským mliekom, už ortodoxní výrobcovia hovoria „pančovanie“. Chránené označenie pôvodu by pritom malo byť synonymom pre to najkvalitnejšie, čo z tradičnej domácej produkcie máme.

Keď sa však rozhodovalo o registrovaní bryndze ako chráneného označenia pôvodu v EÚ, brali sa do úvahy aj trhové dôvody (prevážili). Keby sa neprijala zásada maximálne pol na pol ovčej a kravskej sušiny, zmesová bryndza by na trhu už musela mať iné pomenovanie, napríklad bryndzička, ako si myslí L. Raček.

Realita na trhu

Že výrobky na trhu obsahujú aj oveľa viac sušiny z kravského mlieka v pomere s ovčím, ako to definícia „slovenskej bryndze“ pripúšťa, sa neraz presvedčili inšpektori Štátnej veterinárnej a potravinovej správy SR. Teda ani zloženie na obale sa nie vždy zakladá na pravde.

Kravské mlieko je lacnejšie ako ovčie a trhové podmienky, boj o najnižšiu cenu, nútia výrobcov bryndzu robiť inak, ako je tá pravá, tradičná. Môže za to aj zákazník, ktorý dáva prednosť lacnému výrobku pred kvalitným.

Bryndzu bez prímеси kravského mlieka sa snažia producenti odlíšiť prívlastkom „stopercentná“ alebo „pravá“ (robia ju tiež

niektoré veľké mliekarne a bryndziarne a je dostupná aj v supermarketoch). Zväz chovateľov oviec a kôz pre ňu vydáva certifikáciu Zlatá ovca. Cech výrobcov ovčieho syra si dal v roku 2013 patentovať na Úrade priemyselného vlastníctva pomenovanie Ovčia bryndza salašníčka.

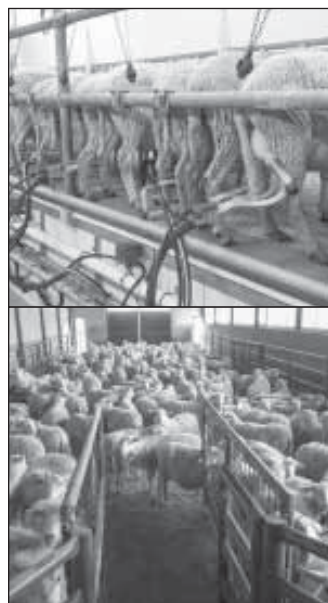
I tu však môže nastať zádrheľ, veľmi ťažko sa totiž zistiť, či pri výrobe nebolo použité dovezené – áno, aj ovčie mlieko, lacné z Ukrajiny, pobaltských krajín či Talianska.

Bryndza je sezónny produkt

Zvlášť v zime je pomer zahraničného ovčieho mlieka vyšší, lebo na Slovensku sa ovce v zime doja iba v niekoľkých chovoch (ekologické chovy zakazujú používanie hormónov, vďaka ktorým ovce môžu dávať mlieko po celý rok).

„Naše ovce v septembri prestávajú dávať mlieko. Keď je dobrý rok a máme dostatok ovčieho mlieka, bryndzu sudujeme a potom expedujeme aj v zimných mesiacoch. Minulý rok (2019) sme všetku bryndzu predali v sezóne,“ vysvetľila Anna Glegdurová, predsedníčka PPD Liptovská Teplička, pre môj článok v magazíne Profit.

Sudovať znamená zasoliť vyzretý, mechanicky vylisovaný a rozdrvený ovčí hrudkový syr (6 % hmotnosti) a zalisovať do

PPD Liptovská Teplička.

drevených sudov. Takýto sudovaný ovčí syr sa potom použije na výrobu zimnej bryndze miešaním s kravským hrudkovým syrom v pomere 51 : 49.

„Keď výrobcovia nepoužívajú kravské mlieko, sudovaný bryndzu na začiatku sezóny zmiešajú s čerstvou v pomere 1:2 a takto spotrebujú prebytky uskladnené cez zimu,“ opisuje L. Raček tradičný postup v ekologických chovoch.

V zime teda, logicky, stopercentnú slovenskú, tradičnými spôsobom dorobenú bryndzu nekúpate. V najlepšom prípade kúpite päťdesiatpercentnú – tá sa vyrába tradične vyššie uvedeným spôsobom, prípadne mrazenú.

„Je to jednoduchá matematika. Koľko ovčieho mlieka vyprodukuje a koľko bryndze sa predá, ak berieme do úvahy chovy, ktoré doja aj v zime? Vychádza to tak, že bryndza na trhu nemôže byť z domáceho ovčieho mlieka. Môžeme teda bryndzu považovať ešte za slovenský produkt?“ pýta sa Maroš Kminiak, predseda PD Važec, s ktorým som a zhovárala na stretnutí ekologických producentov Ekotrend v Dolnom Smokovci vo februári 2020.

Značka kvality SK

Tento problém by mala ošetrovať Značka kvality SK. Výrobok, ktorý ju získa, musí byť zo 75 percent zo slovenských surovín spracovaných na Slovensku.

Neexistuje však žiaden mechanizmus, ktorý dokáže spoľahlivo overiť (vlastne to nikto neoveruje), či boli naozaj použité slovenské suroviny.

„Značku kvality SK v minulej vláde presadila strana SNS. Nehovorí nič o kvalite výrobku,“ myslí si M. Kminiak.

- **Oľga Apoleníková, samostatne hospodáriaci roľník – 100% Ovčia bryndza salašnícka**
- **PD Liptovské Revúce – Ovčie lahôdky- Ovčia bryndza**
- **PPD Liptovská Teplička – BIO 100% ovčia bryndza**
- **Jozef Zvara – Zlatý Vršok – 100 % Ovčia bryndza**
- **PD Važec – BIO Bryndza zmesná 50/50 – 150 g, 320 g, 550 g**
- **Agronova Liptov, s. r. o. – Ovčia bryndza 100 %**

Nový prívlastok 1787

Slow Food Tatry sa snaží oživiť tradíciu výroby bryndze podľa receptúry, akú vyvinul Ján Vagač. Bryndza 1787 okrem toho spája ďalšie atribúty výnimočnosti a kvality. Vzniká zrením hrudkového syra z nepasterizovaného bio ovčieho mlieka od čistokrvných plemien oviec zošľachtená valaška, pôvodná valaška a cigája, ktorých na Slovensku chováme už iba 85 300 (údaj podľa Zväzu chovateľov oviec a kôz) z celkového počtu 310 tisíc oviec.

Chovajú sa v ekologických chovoch v čistej prírode, na lúkach chránených území v nadmorskej výške 900 – 1400 metrov. „Je to oblasť, kde pramenia tri rieky – Hornád, Poprad a Váh. Lúky a pasienky tu majú unikátne zloženie. Prítomné liečivé a chránené bylinky sa dostávajú do krmiva, čo sa odráža na kvalite mäsa, mlieka i bryndze,“ opisuje L. Raček.

Pri výrobe Bryndze 1787 sa nepoužíva mikrobiálne, ale živočíšne syridlo, ktoré je trochu problém zadovážiť si na Slovensku a tak ho dovážajú z Talianska. DNA z tohto syridla je zároveň jediné zahraničné, ktoré táto bryndza obsahuje.

Výroba bryndze 1787 v Gribove, Agro eko služby Bukovce (Foto: Ladislav Raček)

Nerafinovanú a nejodizovanú soľ zodpovedajúcu receptúre J. Vagača našli v Slovinsku.

Bryndza 1787 na trhu

Prvýkrát sa takáto bryndza objavila na trhu minulý rok (2020) – testovacia várka z májového dojenia. Vyrábajú ju zatiaľ dvaja ekologickí producenti – PPD Liptovská Teplička, ktoré sa môže pýšiť najvyššie položenými pasťvinami na Slovensku, a Agro eko služby Bukovce. Obe družstvá vyrábali a vyrábajú iba bryndzu z ovčieho mlieka.

Našla som ju v ponuke farmárskej inzercie Farmička a v eshope e-umami.sk (blízkeho Slow Food Tatry). Tento rok plánujú výrobu rozširovať. „Chceme sa pokúsiť dodať na trh tisíc kilogramov Bryndze 1787 od súčasných dvoch producentov. Plánujeme však pribrať ďalšie chovy a výrobné prevádzky,“ napísal mi pán Raček.

Štvrť kila Bryndze 1787 stojí päť eur, cena za rovnakú hmotnosť 50-percentnej bryndze v supermarketoch sa pohybuje okolo 2,20 eura. Keď uvážime, že takáto bryndza je ovčia len spoľovo, tak ten cenový rozdiel je viac než adekvátny – hlavne z hľadiska na ďalšie atribúty pridanej hodnoty. Celý rozvoj tohto projektu teda v mnohom závisí od zákazníkov, pre čo sa rozhodnú, pre kvalitu, alebo pre najnižšiu cenu na trhu.

Archa chutí

Nezisková organizácia Slow Food Tatry pôsobí 10 rokov na území 6 Národných parkov. Podporuje producentov remeselných, čistých a férových potravín. Jednou z aktivít je postupné uvádzanie autentických receptúr slovenských potravín do registra Slow Food Archa chutí (Ark Of Taste). Dosiaľ sa na tento zoznam dostal tradičný slovenský zemiakový chlieb, kvasená švábovská kapusta a salašnícka žinčica.

Výlet za históriou bryndze

Späť k Jánovi Vagačovi. Inšpirovaný valašskou kultúrou v Rumunsku a vlastnými experimentami vytvoril receptúru, ktorá sa udomácnila a rozšírila na Slovensku. Po tom, čo mali úspech jeho vzorky bryndze, ktorú posielal zákazníkom s maslom ako bonus, sa rozhodol investovať do myšlienky výroby bryndze a v Detve v ro-

ku1787 založil bryndziarne.

Spočiatku bryndzu vyrábala len v lete, keď sa dojili ovce. Potom ju však nasolenú začal skladovať v pivnici a tá sa potom vykopila ako bochník a predávala krájaná. Hovorilo sa jej „šnajdka“.

Krátko po založení bryndziarne v Detve začali na Slovensku vznikať ďalšie. Do sveta putovala bryndza a do chudobných príbytkov pastierov peniaze.

Rodinný podnik Vagačovcov v Detve prežil až do roku 1948, kedy bol znárodnený. Po roku 1989 Vagačov dom a budovu bývalej bryndziarne vrátili Vagačovcom, rodina ho neskôr predala.

Od roku 2017 prebieha jeho rekonštrukcia, má tu byť múzeum bryndziarstva a historická kaviareň. Priamo v priestoroch, kde sa vyrábala bryndza, v budove na dvore, bude remeselný pivovar.

Špecifikácia Bryndze 1787:

verzia zošľachtená valaška

- **je vyrobená z čerstvého, nepasterizovaného BIO ovčieho mlieka, pôvodných slovenských, chránených a ohrozených plemien oviec Zošľachtená Valaška, chovaných tradičným pastevným spôsobom v ekologickom režime v chránenom území NATURA 2000 a v Národnom parku Nízke Tatry v nadmorskej výške 900 – 1.400 m n. m.**
- **z nasýteného soľného roztoku nerafinovanej a nejodizovanej morskej soli, ručne spracovanej podľa 700 rokov starých tradičných metód. Prírodné dedičstvo s chráneným označením pôvodu (CHOP) z chráneného územia Národného parku PIRAN v Slovinsku.**
- **zo syridla živočíšneho pôvodu, vo forme pasty z teľacích, jahňacích a kozlích žalúdkov od talianskej rodinnej spoločnosti Caglifacio Clerici s tradíciou výroby od roku 1872.**

(Prameň: Slow Food Tatry)

Medzinárodné majstrovstvá Slovenskej republiky v strihaní oviec 2021

Bc. Andrej Smetanka

Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku- družstvo

Sedemnásť ročník medzinárodných majstrovstiev Slovenskej republiky v strihaní oviec sa konal v priestoroch mliekarene SPDP, Liptovská Lúžna. Podujatie organizoval Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku v spolupráci s SPDP Lúžňan. Domáci i zahraniční strihači sa mohli zapojiť do súťaže o titul majstra Slovenskej republiky v strihaní oviec. V predošlých ročníkoch prichádzali strihači najmä zo Slovenska, Poľska a Českej republiky. Majstrovstiev sa tento rok zúčastnilo 12 najlepších strihačov z rozličných kútov Slovenska a Českej republiky. Počasie nám z spočiatku neprialo, no dážď, vietor ani blato neodradilo priaznivcov tohto jedinečného podujatia, a účasť

nakoniec prekročila naše očakávania. Pre návštevníkov podujatia bola pripravená ukážka strihania oviec, ktorú Ing. Čapistrák doplnil odborným výkladom. Taktiež sa konala súťaž v pití žinčice a jedení bryndze. Varil sa výborný guláš a podávali sa bryndzové halušky.

Hodnotenie súťaže prebiehalo podľa medzinárodných pravidiel. Rozhodcovia prísne sledovali každý pohyb strihačov a v pravidelných intervaloch striedali svoje stanoviská. Rozhodcovskú komisiu tvoril tím skúsených odborníkov z celého Slovenska. Hodnotil sa najmä čas a kvalita práce každého strihača. Rozhodcovia v ohrade následne posudzovali, ako precízne sú ovce ostrihané a prípadné zástrihy sa trestali mínusovými bodmi.

Po prvom súťažnom kole nasledovalo finále, ktoré malo rozhodnúť o tom, kto bude víťazom. Majstrom Slovenska v strihaní oviec roku 2021 sa stal 27-ročný Marek Marko z Valaskej. Druhé miesto si vybojoval Radovan Sepěš a na treťom mieste sa umiestnil Šimon Smoleňák. Ocenenia odovzdával štátny tajomník ministerstva pôdohospodárstva Milan Kyseľ, ktorý venoval šteniatko border colie spoluorganizátorom súťaže.

Blahoželáme víťazom majstrovstiev, a taktiež blahoželáme štátnemu tajomníkovi k víťazstvu v súťaži v pití žinčice. Ďakujeme všetkým zúčastneným a sponzorom, najmä Penziónu Driečna, NTR Nutrition a, samozrejme, SPDP Lúžňan. Výsledky si môžete pozrieť v prehľadných tabuľkách. □

Výsledková listina – vyradovacie kolá (Počet strihaných oviec: 5).

Súťažné kolo	Meno súťažiaceho	Číslo pracoviska	Dosiahnutý čas			Strihanie	Ohrada	Celé body	Celkové skóre	Celkové poradie
			Minúty	Sekundy	Body					
1	Smoleňák Ondrej	1	8	32	25,60	30	9	0	33,40	5
	Decký Juraj	2	7	31	22,55	24	21	0	31,55	3
	Smoleňák Tomáš	3	9	35	28,75	25	12	0	36,15	8
	Toms Jakub	4	12	11	36,55	22	10	0	42,95	11
2	Sepěši Radovan	1	7	16	21,80	16	40	0	33,00	4
	Šimák Adam	2	10	0	30,00	29	34	0	42,60	10
	Smoleňák Marcel	3	9	19	27,95	23	14	0	35,35	7
	Marek Marko	4	7	19	21,95	17	8	0	26,95	1
3	Chamaj Marian	1	8	15	24,75	22	40	0	37,15	9
	Chlebuch Marian	2	12	39	37,95	35	24	0	49,75	12
	Húšťava Rudolf	3	9	11	27,55	17	16	0	34,15	6
	Smoleňák Šimon	4	8	3	24,15	20	13	0	30,75	2

Výsledková listina – finále (Počet strihaných oviec: 10).

Súťažné kolo	Meno súťažiaceho	Číslo pracoviska	Dosiahnutý čas			Strihanie	Ohrada	Celé body	Celkové skóre	Celkové poradie
			Minúty	Sekundy	Body					
Finále	Decký Juraj	3	15	29	46,45	40	31	0	53,55	4
	Sepěši Radovan	2	13	44	41,20	35	41	0	48,80	2
	Marek Marko	1	13	14	39,70	30	20	0	44,70	1
	Smoleňák Šimon	4	15	24	46,20	36	31	0	52,90	3

Nebezpeční pasteveční psi. Jak ve zdraví přežít přes horské pastviny

Viktorka Hlaváčková
www.ultraviktorka.net

Co dělat při setkání s rozzuřenými pasteveckými psy? Setkávám se s různými názory, třeba, že vás nikdy nemůžou napadnout, protože jenom zastrašují. Nebo naopak, že jsou cvičeni k roztrhání medvědů, takže rozrhat turistu pro ně není problém. Nebo, že stačí naznačit hod kamenem a pes se lekne a dá vám pokoj. Takhle jednoduché to ale opravdu není.

Jeden nezapomenutelný zážitek úvodem

I když jsem se v životě už hodně bála, nikdy jsem nepociťovala tak čistou hrůzu jako během přechodu karpatského oblouku, kdy mě v horách Suhard obklíčili pasteveční psi. Šla jsem po cestě, žádné stádo v dohledu - nejspíš se páslo na úbočí, kam z cesty nebylo vidět, protože právě odtud na mě psi vyběhli. Osm obrovských bestíí mě drželo ve smyčce, cenilo na mě zuby a jediné, co jsem mohla dělat, byly pomalé pohyby trekovými holemi, jimiž jsem se snažila udržet distanc mezi psími tesáky s svými šňavnatými lýtky. Po několika minutách strávených v téhle pasti jsem ztratila většinu energie potřebné k odolávání tak vysoké míře stresu. Neměla jsem pochyb, že brzy omdlím. Definice mého já se zjednodušila k absolutnu - jsem jen sada řízků nalepených na kostře. Co by se stalo, kdybych opravdu omdlela, si netroufám odhadnout, naštěstí včas přiběhl bača, který do té doby nejspíš někde pospával, a vysvobodil mě. Jenže hory Suhard leží na severu Rumunska a mě čekala dlouhá cesta až k Dunaji. Spatřit v dále před sebou ovce mě po tomto zážitku dovedlo spolehlivě vyděsit, rozplakat, roztřást mi celé tělo hrůzou v očekávání, že se něco podobného semele znova. Přitom stáda jsem potkávala a se psy přicházela do styku téměř denně, někdy i několikrát za den. A věděla jsem, že tohle už nikdy nechci zažít znova. Nikdy. Ale taky, že se nechci vzdát. Nezbylo mi než zkoušet, co na psy platí a doufat, že na to přijdu dřív, než se zase dostanu do podobné šlamastyky.

Pastevecký pes není totéž co ovčácký, honácký či pouliční

Abychom pochopili, jak se chovat v přítomnosti zvířete, které nás ohrožuje, je důležité rozumět tomu, proč nás ohrožuje. Pasteveční psi bývají často zaměňováni s ovčáckými a honáckými. Nejenže se jedná o jiná plemena, ale jejich úloha ve stádu je velmi odlišná, stejně tak jejich vztah k lidem. Zatímco ovčáckí a honáckí psi jsou především parťáci s člověkem a pro ovce jsou spíš něco jako bachaři, pastevecký pes respektuje svého pána, ale mnohem

prosím o dodanie fotografie...v podkladoch nebola

větší parťák je s ovci než s lidmi. Ovce považuje za svou rodinu a je součástí stáda, které chrání. Jsou to vlastně tak trochu "transovce". I proto byla k šlechtění a výchově pasteveckých psů vybírána plemena, která se velikostí a barvou podobají ovčím, a u nichž se neprojevují lovecké pudby - nebo jen v té minimální míře, aby je bylo možno během štěněcího věku potlačit. Jejich mentalita se od ostatních psů velmi liší, takže jejich chování například s pouličními psy nelze srovnávat. Tedy předpokládat, že triky, které se vám osvědčily při zahánění pouličních smeček budou fungovat i na pastevecké psy, je nesmysl.

Pasteveční psi tedy chrání své stádo, svou "rodinu", nikoli z povelu, ale z vlastního zájmu, - proto nemá příliš smysl snažit se je zahnat. Procházíte-li jejich teritoriím, čili okolím salaše nebo v blízkosti stáda, jsou schopni za vámi běžet na takovou vzdálenost, na jakou vás považují za vetřelce. To může být několik stovek metrů, ale klidně i více než kilometr. Počet psů se odvíjí od velikosti stáda a hojnosti šelem, které se v daném regionu vyskytují. Čím větší počet psů se na vás seběhne, tím déle bývají ochotni vás pronásledovat, protože se mezi sebou "hecuji" a předhánějí v tom, který je drsnější, čímž si zřejmě upevňují své pozice ve smečce. Navíc s větším počtem se výrazně snižuje jejich strach a nebojí se proto přiblížit k vám až na vzdálenost, která může být kontaktní. Ačkoli jsou schopni medvěda nebo vlka napadnout, stává se to jen v ojedinělých případech. Jejich role vůči šelmám je zejména zastrašovací. Setkání s jedním pasteveckým

psem pro mě nikdy nebylo problematické právě proto, že si i přes svůj nebezpečný zjev udržují odstup.

Pasteveční psi nejsou všude stejní

Na horských loukách bývají setkání s pasteveckými psy pro turisty výraznou nepříjemností. Míra jejich agresivity se liší oblast od oblasti, ale i pokud se vám podaří vyzorovat u psů v jednom regionu sdílený vzorec chování, můžete narazit na výjimku. Setkávám se často se zobecnováním typu "mně bača říkal, že stačí předstírat hod kamenem a psi odejdou" nebo "nám bača půjčil své psy, aby nás hlídali přes noc, takže lidem neublíží". Mně jeden severo-albánský bača tvrdil, že jeho psi roztrhali už čtyři krávy, a že kdyby mě včas nezachránil, roztrhali by i mě. Že jsou síc vychováni k tomu, aby na lidi neútočili, ale člověka s batohem na zádech jako já nikdy neviděli, a tak mě považují za hrozbu. Zrovna u tohoto bači si myslím, že přeháněl, aby na "holku z Evropy" udělal dojem. To ale neznamená, že pasteveční psi nemohou člověka napadnout, takové případy se prostě dějí. Zobecnovat na základě zkušeností z jedné oblasti nebo na základě několika jednotlivých zážitků je hloupost. Ve většině případů nemá bača důvod vám lhát, ale nemůže mluvit mimo vlastní zkušenost. Kupříkladu na ukrajinských poloninách jsem měla zkušenosti zcela odlišné od jižní Albánie. A jak jsme si řekli, ani v regionech se nechovají všichni psi vždycky stejně, což může být dáno jednak odlišným plemenem, jednak odlišnou výchovou nebo odlišnými zkušenostmi psa ve vztahu k lidem.

Za nejdřívější bývají považováni rumunští pasteveční psi, což sama za sebe může potvrdit. Řadu nepřijemných zážitků jsem měla i v jižní Albánii, kde se mi navíc zdálo, že psi mnohdy neposlouchají ani samotného baču. Naproti tomu například na Ukrajině, v Černé Hoře nebo v Gruzii jsem se do žádné nebezpečné interakce se psy nedostala, ačkoli jsem jich potkala dost. V turisticky hojně navštěvovaných oblastech, kde si psi zvykli na turisty a jejich pamlsky, nebývá nic neobvyklého, vyrazí-li pes na trek s vámi. Takoví se nejen nechají pohlídat, ale můžou si i usmyslet, že vás budou hlídat. Vydrží s vámi o to déle, v čím hustější frekvenci z vás padají pamlsky. O správnosti krmit cizí zvíře a podlamovat jeho výchovu, nechtě si každý udělá úsudek vlastní. Ale pojďme se konečně podívat na ty právě hlídače stád a jak ze setkání s nimi vyváznout bez úhony.

Obecná pravidla bezpečnosti na pastvinách

Nejlepší obrana je samozřejmě prevence, tedy snaha konfliktním situacím předjet. Je-li hlídané stádo v ohradě, je jediné správné ji obejít. To se však v divokých horách na Balkáně, na Kavkaze a zřejmě kdekoli v řídce osídlených oblastech, nestává - stáda se pasou a přemísťují volně po hřebenech a úbočích, často podél turistických tras. Pokud máte možnost stádo obejít, je to samozřejmě ideální. Není to ale zdaleka možné vždy, tedy pokud nechcete scházením z hřebene a následným výstupem zpět strávit půlden či riskovat zdraví šplháním skrz těžko prostupný terén. Obvykle s nimi bývá bača, ale není to pravidlem. Pokud o vás bača ví, nemusíte se bát stádem projít. Je vhodné na sebe předem upozornit, aby o vás věděl a mohl psy zklidnit. Jdete-li ve skupině, jste oproti jednotlivcům ve velké výhodě - psi si na větší počet lidí netroufají zdaleka tolik jako na jednotlivce. Pokud s sebou máte psa, rozhodně byste ho měli mít při procházení pastvinou na vodítku - pro hlídače stád je váš čtyřnohý kámoš větší hrozbou než vy a nemuselo by to s ním dobře dopadnout. Pokud víte, že budete procházet oblastí s pasteveckou tradicí, měli byste psa ideálně nechat doma. Pokud to přesto zvažujete, doporučuji poradit se s někým, kdo má v dané oblasti četné zkušenosti. Osobně bych např. Rumunsko a Albánii rovnou vyřadila. Projíždíte-li na kole, před pastvinou z něj sestupte - velkým psům stejně neujedete a budete-li se pohybovat rychle, spíše vás budou považovat za hrozbu a napadnou vás.

Při procházení stádem nebo kolem něj mějte na paměti tato pravidla:

- 1) Nedělejte prudké pohyby - pes to může vyhodnotit jako útok.
- 2) Neutíkejte - jednak nemáte šanci psovi utéct, jednak ho tím vyprovokujete k tomu, aby vás zastavil/zaútočil.
- 3) Hlídejte si záda - pokud je vám pes v patách, mnohem spíše najde kuráž kousnout vás do nohy, než když k němu budete čelem/

bokem. Chůzí bokem od psa samozřejmě znesnadňuje větší počet psů, z nichž každý k vám přistupuje z jiného úhlu. Pokud jste ve skupině, otočte se k sobě zády a takto projděte nebezpečným úsekem. Pokud jdete sólo ve volném terénu a cítíte, že vám pes jde po nohách, můžete si za sebou zkřížit trekové hole a tím vytvořit pomyslnou bariéru mezi lýtky a psem. Zároveň ale psa neprovokujte prudkými pohyby holí, dokud nezaútočí. (Techniku s holemi za lýtky používám často v obraně před pouličními psy a už se mi párkrát vyplatila. Pokud mi pasteveční psi přímo po nohách zezadu nejdou, je lepší nechat hole v jedné ruce, viz níže).

4) Nehulákejte - nesnažte se psa zastrážit hlasem. Jediné, čeho tím dosáhnete je, že ho podráždíte k ještě vyšší agresi. K uklidnění psa a konečkonců i vás samotných vám pomůže, budete-li promlouvat klidným a přátelským polohlasem. "Ferdíku, neboj... já tady jenom projdu kolem, ty mazle chlupatej..." rozhodně psa nevyprovokuje tak, jako vypustíte-li svůj stres palbou vztekklých a hlasitých nadávek. Zejména to ale může pomoci vaší psychické pohodě a sebekontrolě.

5) Vyvarujte se přímého očního kontaktu. Upřený pohled do očí je pro psa výzvou k boji. Spíše se snažte působit jako pokojný výletník, který prochází kolem, aniž by si stáda vůbec všiml. Prostě blázen.

Bezpečný průchod pastvinou - taktika

Při přechodu karpatského oblouku se mi nakonec osvědčila následující taktika.

1) Když na cestě před sebou spatříte stádo, poohlédnu se po několika menších kamenech a naplním si jimi kapsy. Po ruce mívám i pepřový sprej. Sáhnu pro něj a ověřím si, že v případě nutnosti jej dovedu rychle vytáhnout.

2) Spojím trekové hole do jedné ruky tak, aby vypadaly jako jedna dlouhá hůl. Toto se mi osvědčilo zejména v Rumunsku. Psi bývají od bačů dlouhými holemi bití, proto mívají při pohledu na dlouhou hůl větší respekt. Není to nic extra, ale trochu to pomáhá. Jako zbraně určené k bití útočících psů se trekové hůlky nehodí. Než se napláhnete, pes zpravidla uskočí a spíše si ublížíte sami (dvakrát jsem si takto vyhodila rameno). Naopak, když už je do vás zakousnutý, s velkou pravděpodobností ze sebe psa sundáte úderem holí do čumáku. V ten moment bych doporučila psa nelítovat a udeřit silně, protože pokud se bolesti nezalekne, dost možná využije situace, že je k vám stále blízko, a zakousne se znova. V takové situaci lepší použít pepřový sprej, pokud ho máte po ruce (a pokud k vám pes není proti směru větru), protože tím i minimalizujete pravděpodobnost, že ho zraníte. V takto stresové situaci samozřejmě budete jednat podle svých možností a schopností, olízovat si prsty při zkoumání směru větru, zatímco vám pes visí na noze asi nebudete. Pokud je psů velká smečka a neostýchají se naznačovat útok rychlými přískoky navzdory vaší "dlouhé holi", spíše bych doporučila napláhnout hole proti nim a pomyslně

tak udržovat odstup.

3) Zkoumám pohledem terén před sebou, rozmístění stáda a jeho velikost, přítomnost bačů a psů. Na základě toho si ujasním trasu, kudy chci projít. Pokud nevidím jinou možnost než projít skrz stádo, zpomalím a pokusím se na sebe baču upozornit. To dělám většinou máváním, protože zrakem si mě bača spíše všimne dřív než psi, kteří přes den obvykle odpočívají (nejaktivnější jsou v době přesunu stáda, zejména ráno a večer). Naopak, pokud bych dělala hluk, psi se proti mně s velkou pravděpodobností rozeběhnou dřív než je bača stihne svolat. Zpomalením získám čas.

4) Jakmile proti mně psi běží, už nemá cenu se zdržovat a přidám do kroku. Tím zkrátím čas, který mi zabere průchod jejich teritoriem. Dělám dlouhé kroky, abych působila klidně, pomaleji.

5) Když se na mě psi sbíhají, snažím se si ce o co nejpřímější (nejkratší) trasu jejich teritoriem, ale zároveň si musím hlídat, aby mě neobklíčili a nezabránili mi tak v dalším pohybu. Jakmile se dostanete do smyčky, už se z ní sami nejspíš nevymaníte. Psi často jen hroží. To, že jsou velcí a dunivě štěkají, sice může nahánět strach, ale většinou vás jen varují. V takovém případě je mnohem praktičtější psy na oko ignorovat. Naopak, pokud se krčí k zemi a dělají proti vám rychlé výpady, cení zuby a zběsile vrčí (vypadají vzteky bez sebe), jde nejspíš do tuhého. Teprve v případě bezprostředního ohrožení, například, když se mi nedaří udržet si průchod jejich rychle se formující smyčkou, vytahuji z kapes kameny a házím je po psech. Lepší jeden dobře mířený hod než pět zběsile rychlých, které padnou do trávy. Je vhodné mířit zejména na ty, kteří jsou nejbližší a na toho, který se zdá být vůdcem smečky - toho poznáte jednoduše tak, že ho ostatní napodobují. Je minimální pravděpodobnost, že by se pes, kterého jste kamenem bolestivě zasáhli, odvážil přiblížit na kontaktní vzdálenost. Obvykle stačí pár zásahů a smečka vám dá pokoj. Udržte-li si i v takto vypjaté situaci klidnou hlavu, může se vám to jediné vyplatit. Roztřesený a vystresovaný člověk má potíže se trefit a psi pak ztrácí respekt. Klidně si občas trénujte hod kamenem na cíl jen tak, rozhodně se vám to při obraně bude hodit. Nepoužívejte velké kameny, kterými byste mohli psa vážně zranit a snažte se nemířit na hlavu.

6) Pokud je v blízkosti bača, navažte s ním kontakt. Pozdravte, usmějte se, chovejte se s respektem. Není to tak, že hloupý a nezodpovědný bača pase své stádo na turistické trase a ohrožuje svými psy procházející hikery, jak by se mohlo někomu zdát. Bačové pásli v horách svá stáda dávno před rozvojem turismu a mnohé turistické trasy využívají starých pastýřských cest. Tedy já, hiker, jsem vždy návštěvou v bačových horách a musím se přizpůsobit starým pravidlům.

Autor fotografie: Vladimír Skubeň

Nákupný trh na plemenných capov v Kamenici – 02.09.2021

Bc. Andrej Smetanka

Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku- družstvo

Na farme Martiny Angelovičovej v Kamenici sa dňa 2. 9. 2021 konal nákupný trh plemenných capov plemena biela koza krátkosrstá. Prihlásení a predvedení boli dvaja zástupcovia spomínaného plemena od chovateľky zo Sabínova.

Nákupný trh otvoril predseda Výberovej komisie pre chov oviec a kôz Ing. Július Šutý.

Ten v krátkom príhovore privítal všetkých prítomných, členov Výberovej komisie a všetkým zaželel úspešný priebeh podujatia. Ing. Šutý ďalej predstavil prítomných členov hodnotiacej komisie a následne sa prešlo na hodnotenie plemenníkov. Obaja capkovia hodnotením úspešne prešli a zapísali sa do výslednej triedy ER. Plemenníci boli pripravení zaútočiť na prvé miesto nákupného trhu v Kamenici a taktiež boli dobre pripravení po stránke kondičnej. Hodnotenú zvieratá pôsobili veľmi reprezentatívne a boli v požadovanej kondícii. Bolo však

nutné určiť, ktorý z capov má navrch, keďže víťazom sa mohol stať iba jeden. Hodnotiacia komisia udelia víťazný pohár plemenníkovi s CE-HZ SK000003603091, línie CURT, ktorý získal celkom 91 bodov. Víťazovi blahoželáme a obom plemenným capom prajeme úspešné zaradenie sa do plemenitby na Slovensku.

Podakovanie patrí pani Čekanovej, ktorá každoročne produkuje kvalitných plemenníkov a tiež farme Kamenica za poskytnutie priestoru a pomoc pri organizácii podujatia. □

HUMAC® Multi Lisal

solný liz pre ovce, kozy, kone, dobytok, poľovnú a inú raticovú zver

Je obohatený o prírodné humínové kyseliny a ďalšie dôležité prvky (horčík, kobalt, zinok, selén, mangán, jód,...), ktoré majú veľký vplyv na udržanie produkčného zdravia, rast svalovej hmoty, zdravotný stav, zvýšenie dojivosti a správne fungovanie vnútorných orgánov.

Pridané prírodné humínové kyseliny v solných lizoch sú 100%-nou prírodnou látkou s vysokou biologickou aktivitou.

Prírodná cesta ku zdraviu zvierat

- Humínové kyseliny obsiahnuté v produkte zlepšujú dojivosť a sú účinnou prevenciou výskytu mnohých zdravotných problémov.
- Preventívne chránia zvieratá pred metabolickými poruchami (hlavne hnačkami), obmedzujú výskyt zápalov a podporujú imunitný systém.
- Stabilizujú PH v tráviacom trakte, pozitívne ovplyvňujú činnosť a zloženie črevnej mikrobioty, stimulujú tvorbu a aktivitu pankreatických enzýmov.
- Viazajú mikrobiálne toxíny, plesňové toxíny a iné toxické látky (amoniak, PCB, dioxíny, pesticídy, ťažké kovy, atď.), ktoré sú následne vylučované trusom z organizmu zvierat.

Zvieratá ich milujú

Kombinácia humínových kyselín, minerálov a soli je zverou veľmi dobre prijímaná.

Náš dvojročný výskum jednoznačne preukázal, že **spotreba lízov s obsahom humínových kyselín je vyššia o 50% v porovnaní s bežnými lizmi**. Aj to je dôkaz, že zvieratá solné lizy HUMAC® Multilisal jednoducho milujú.

V porovnaní s klasickou kamennou soľou má HUMAC® Multilisal tieto výhody:

- Vysoký obsah minerálov
- Obsah prírodných humínových kyselín a všetkých mikro, makro a stopových prvkov
- Forma kocky pre praktickú manipuláciu a skladovanie
- Možnosť skladovania na paletách
- Otvor v strede pre možné upevnenie v maštali, krmelci, možnosť zavesenia na strom
- Vynikajúca chuť pre zvieratá – istota dodania potrebného množstva sodíka a ďalších minerálov do organizmu

Zľava pre členov zväzu !!!

Pri kúpe min. 60ks soľných lizov ponúkame akciovú cenu a dopravu zdarma!

Pôvodná cena / ks
9,00 Eur / 10,80 Eur s DPH

Akcia
6,00 Eur / 7,20 Eur s DPH

+ DOPRAVA ZDARMA

Zloženie produktu

Prírodné humínové kyseliny	6,5 g/kg
Sodík (Na)	362 g/kg
Vápnik (Ca)	5 g/kg
Horčík (Mg)	3,9 g/kg
Mangán (MnO)	1,38 g/kg
Zinok (ZnO)	1,12 g/kg
Jód (Ca(IO ₃) ₂)	0,16 g/kg
Kobalt (CoSo ₄ ·7H ₂ O)	0,09 g/kg
Selén (Na ₂ SeO ₃)	0,22 g/kg

Dávkovanie: 1 kocka vydrží pre jedno zviera max. 1 rok

Balenie: kocka 10kg (20x20x20cm), balené na paletách po 60 a 120ks.

Doba použiteľnosti: 24 mesiacov od dátumu výroby pri dodržaní podmienok skladovania.

HUMAC® – Humínové kyseliny aktivované pre život
humac@humac.sk, 0910 749 403, www.humac.sk

